

การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในเขตกรุงเทพมหานคร

CITIZEN EDUCATION KNOWS RESPECT FOR RIGHTS
OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK

พิไลลักษณ์ คำมาระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในเขตกรุงเทพมหานคร

พิไลลักษณ์ คำมาระ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CITIZEN EDUCATION KNOWS RESPECT FOR RIGHTS
OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(Social Studies Education)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในเขตกรุงเทพมหานคร

ของ

พิไลลักษณ์ คำมาระ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ศรีกลชาญ)

..... ประธาน

(อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ชมภู)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ตะวัน จันทน์)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	พิไลลักษณ์ คำมาระ
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ศรีกลชาญ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 399 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.957 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 16 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการเคารพสิทธิผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือสิทธิของสังคม และต่ำสุดคือสิทธิตนเอง สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) การออกแบบเนื้อหา (3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ (4) การวัดและประเมินผล โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง การสะท้อนคิด การประเมินตนเอง การใช้เครื่องมือที่หลากหลาย และการประเมินตามศักยภาพผู้เรียนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : พลเมืองรู้เคารพสิทธิ, คุณลักษณะของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ, การจัดการเรียนรู้, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

Title	CITIZEN EDUCATION KNOWS RESPECT FOR RIGHTS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK
Author	PILAILAK KHAMMARA
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Assistant Professor Doctor Anchalee Srikolchan

This study aimed to (1) examine the level of citizenship characterized by awareness of and respect for rights among upper secondary school students in Bangkok and (2) investigate learning management approaches to promote this citizenship. A mixed methods design was employed. The quantitative survey included 399 students selected through stratified random sampling, using a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.957. Descriptive statistics (mean and standard deviation) were computed. The qualitative component involved in-depth interviews with 16 key informants—including school administrators, teachers, and instructional experts—and was analyzed using content analysis. Results indicated a high overall level of citizenship characterized by awareness of and respect for others' rights scored highest, followed by awareness of and respect for social rights, while awareness of and respect for one's own rights scored lowest. Four components were identified for promoting such citizenship: (1) setting learning outcome goals, (2) content design, (3) activity design, and (4) assessment and evaluation, emphasizing authentic assessment, reflection, self-assessment, variety of tools, and evaluation based on learners' potential and continuous development.

Keyword : Respect for Rights, Attributes of Respectful Citizens, Learning Management, High School Students

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ศรีกลชาญ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าทางวิชาการ รวมถึงเอื้อเฟื้อเวลาและความเมตตาในการให้ความรู้และทิศทางที่ถูกต้องตลอดกระบวนการดำเนินงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ด้วยความรู้ ความสามารถ และความใส่ใจของท่าน ทำให้สามารถพัฒนาผลงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ตะวัน จันทน์ และอาจารย์ ดร.กนก จันทรา ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน รวมถึงขอขอบพระคุณโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทำแบบประเมิน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างองค์ความรู้ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ชมภู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ตะวัน จันทน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อชิระ อุตมาน ที่ให้เกียรติมาเป็นกรรมการในการสอบเค้าโครงและสอบเปล่าปริญญานิพนธ์ของผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ ครอบครัว ที่เป็นกำลังใจอันมั่นคงมาโดยตลอด โดยเฉพาะ น้องอุ๋นใจ บุตรสาวอันเป็นที่รัก ผู้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมความมุ่งมั่นและความอดทนในการศึกษาในระดับนี้ รวมถึงเพื่อนร่วมงาน เพื่อนปริญญาตรีสมาชิกสังคมศึกษา ผู้ให้ความช่วยเหลือทุก ๆ ท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าน้อมแสดงความขอบคุณต่อทุกภาคส่วนที่มีส่วนสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมในกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

พิไลลักษณ์ คำมาระ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย	4
ความสำคัญของงานวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง	9
2. พลเมืองรู้เคารพลสิทธิ.....	17
3. แนวทางการจัดการเรียนรู้	31
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
4.1 งานวิจัยในประเทศไทย.....	61
4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	67
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
1. ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพลสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	70

2. ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	74
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	77
ระยะที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	86
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	101
สรุปผลการวิจัย.....	102
อภิปรายผลการวิจัย.....	104
ข้อเสนอแนะ	113
บรรณานุกรม.....	115
ภาคผนวก.....	122
ภาคผนวก ก	123
ภาคผนวก ข.....	125
ภาคผนวก ค	135
ประวัติผู้เขียน	143

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สถานการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ซึ่งทำให้แต่ละประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับผลกระทบในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของผู้นับในสังคม จากข้อมูลของ The Roland Berger Trend Compendium 2050 ได้คาดการณ์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลกในปี พ.ศ. 2593 ไว้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคนและสังคม 2) ด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ 3) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 4) ด้านเศรษฐกิจ 5) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 6) การเมืองและการปกครอง โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม อีกทั้งมีการคาดการณ์ถึงด้านการศึกษาที่จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการปรับตัวของระบบการศึกษาให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอย่างยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้คนสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สำหรับด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เยาวชนยุคใหม่มีความพร้อมมากขึ้นและมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันไปกับเครื่องมือที่เข้าถึงสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ที่สามารถใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่นโดยง่าย เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องเล่นเกม เครื่องเล่นเพลง ไอแพด คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งแตกต่างไปจากเยาวชนในยุคก่อนอย่างมาก ดังนั้นระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เท่าทันกับยุคสมัยและพร้อมรับการเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนสมัยใหม่ องค์ความรู้ใหม่ ๆ ของครูผู้สอนและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน โดยไม่ใช่แค่การปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่ต้องเป็นการปรับอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญระดับชาติ และสิ่งสำคัญระบบการศึกษาต้องเร่งพัฒนาเพื่อเตรียมพร้อมให้แก่เยาวชนก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) คือการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความเข้มแข็ง เป็น “พลังของแผ่นดิน” เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตย (สิริวรรณ ศรีพหล, 2551) มีเป้าหมาย คือ เยาวชนได้ตระหนักถึงการเป็นพลเมืองและมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโลก เป็นเรื่องที่สามารถเรียนรู้ได้ในทุกวิชา โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความรู้และความเข้าใจ ทักษะ คุณค่าและทัศนคติ ในการเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ สมาชิกของสังคม มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ใช้สิทธิการมี

เสรีภาพที่ควบคู่กับความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับและให้คุณค่ากับความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคและปฏิบัติตามกติกาสังคม ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ตระหนักในบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และแสดงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางที่สร้างสรรค์และเป็นธรรม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมตัดสินใจและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดหลักความเสมอภาค ความเป็นธรรม เคารพค่านิยมประชาธิปไตย และใช้สันติวิธีเป็นแนวทางในการดำเนินการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2564) สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก

ความเป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ อันนำไปสู่ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการขาดจิตสำนึกในเรื่องระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปของจิตสาธารณะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของเยาวชนหรือวัยรุ่นในปัจจุบัน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกสับสนในบทบาทและแสวงหาเอกลักษณ์ของตน จะมีการปรับตัวทางอารมณ์ คือ มีการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่บ่อยครั้ง และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรวมถึงมีการคิดวิเคราะห์ที่ยังไม่รอบคอบ เนื่องจากประสบการณ์ทางตรงยังมีไม่มากนัก (Erikson Erik H., 1997) โดยมีการแบ่งช่วงอายุวัยรุ่น ดังนี้ ตอนต้นมีช่วง อายุโดยประมาณ ระหว่าง 13 - 15 ปี เทียบกับการจัดการศึกษาสายสามัญในประเทศไทย คือ ช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น วัยรุ่นตอนกลางมีช่วงอายุระหว่าง 16 - 18 ปี ตรงกับช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย และวัยรุ่นตอนปลายมีช่วงอายุโดยประมาณระหว่าง 19 - 22 ปี ตรงกับระดับอุดมศึกษา (ภุณัฐ เบญจพันธ์, 2564) ในการวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้กลุ่มวัยรุ่นตอนกลางเป็นกลุ่มประชากร เนื่องจากช่วงวัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุระหว่าง 16 - 18 ปี เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ จิตใจ และสังคมที่รวดเร็ว มักแสดงพฤติกรรมที่เสี่ยงมากขึ้น (risk-taking behavior) เช่น การฝ่าฝืนกฎ การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง การลองเสพยาเสพติด การพนัน หรือการกลั่นแกล้งผู้อื่น ฯลฯ ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงที่สมองของมนุษย์ยังอยู่ระหว่างการพัฒนา โดยเฉพาะสมองส่วนหน้า (prefrontal cortex) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์ และการควบคุมอารมณ์ ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ ในขณะที่สมองส่วนระบบความ

พึงพอใจหรือ “ศูนย์รางวัล” (reward system) มีการทำงานอย่างไรและตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้สูง ส่งผลให้วัยรุ่นในช่วงวัยนี้มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมที่มีความเสี่ยง (risk-taking behavior) ขาดการไตร่ตรองรอบคอบ และมักตอบสนองต่อแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าวัยอื่น (Steinberg, 2007) ดังนั้น การศึกษาหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิ การใช้เหตุผล และความรับผิดชอบในช่วงวัยนี้จึง มีโอกาสปรับพฤติกรรมอย่างยั่งยืนได้ดีที่สุด

สังคมไทยในปัจจุบันมีเยาวชนหรือวัยรุ่นที่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ขัดต่อการเป็นพลเมือง มีการละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เคารพหลักความเสมอภาค ไม่เคารพกติกา อีกทั้งยังมีพฤติกรรมแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ดังเช่น กรณีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จากข้อมูลกรมสุขภาพจิตเมื่อปี พ.ศ. 2561 พบว่าเด็กนักเรียนโดนกลั่นแกล้งในโรงเรียนถึง 600,000 คน เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนแล้วเท่ากับประมาณ 40% ถือเป็นอันดับ 2 ของโลก (Department of Mental health, 2018) เมื่อมีปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเกิดขึ้น ถือได้ว่าเป็นที่สร้างความหนักใจและวิตกกังวลทั้งต่อนักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งครูและบุคลากรในโรงเรียน ส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง เช่น ซึมเศร้า เครียด ขาดความมั่นใจในตนเอง รวมถึงไม่อยากมาโรงเรียน ซึ่งผลของการไม่อยากมาโรงเรียนของนักเรียนนั้น ทำให้กระทบต่อสิทธิของตนเอง ปิดโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน กรณีการเล่นพนันออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน ส่วนใหญ่เริ่มเล่นการพนันเพราะเพื่อนชักชวน เกิดการอยากลอง เห็นเพื่อนเล่นแล้วได้เงินจึงอยากมีเงินใช้บ้าง (ปัทมาภรณ์ สุขสมโส, เดือนเดือน เลิศทยากุล ไชยยะ, และ ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ, 2566) ซึ่งก่อให้เกิดการทำผิดกฎหมายอื่น ๆ ตามมา คือ การปล้นชิงทรัพย์ หรือล่อลวงเงินจากคนใกล้ชิดมากถึงร้อยละ 61 ทำร้ายร่างกายคนใกล้ชิด ร้อยละ 12 ขายทรัพย์สินเพื่อใช้หนี้การพนัน ร้อยละ 9 ขายบริการทางเพศ ร้อยละ 7 พยายามฆ่าตัวตาย ร้อยละ 6 และค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายร้อยละ 5 (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2555) จะเห็นได้จากกรณีข้างต้นว่าเยาวชนหรือวัยรุ่นในปัจจุบันมีพฤติกรรมแสดงออกที่มีความเสี่ยง ขัดแย้งจากคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยขาดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและสังคม ไม่เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบันบางส่วนสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งขัดแย้งกับคุณลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ระบบการศึกษาจึงมี

บทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังแนวคิดและทัศนคติด้านความเป็นพลเมือง ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในโรงเรียน และการบูรณาการในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่นักเรียนเริ่มมีวิจารณญาณและความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในช่วงวัยนี้ จึงเป็นโอกาสสำคัญในการวางรากฐานให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา นักเรียน ดังนี้

1. สถานศึกษา ครู อาจารย์ และผู้ปกครอง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา นำไปกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ กฎระเบียบของสถานศึกษา เพื่อกำหนดทิศทางและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ให้นักเรียน รู้จักการเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 110,493 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1, 2567; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 399 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียน หรือบุคคลที่ผู้อำนวยการมอบหมาย

2. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้สอนรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติ จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การสอน หรือการนิเทศ ในสาขาหลักสูตรและการสอน หรือสาขาสังคมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีประสบการณ์พัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัย

1. ความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ 1) การเคารพลิติตนเอง 2) การเคารพลิติผู้อื่น และ 3) การเคารพลิติของสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) การออกแบบเนื้อหา 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

พลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง บุคคลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมอันสะท้อนถึงการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น โดยปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบต่อสิทธิของทุกฝ่าย มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ปราศจากการเลือกปฏิบัติ ทั้งยังสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติและเป็นธรรม โดยครอบคลุมทั้งการเคารพสิทธิของตนเอง การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคมส่วนรวม

คุณลักษณะของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งได้จากการสอบถามนักเรียนโดยใช้แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

1) การเคารพสิทธิตนเอง หมายถึง ผู้ที่แสดงพฤติกรรมการรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเองอย่างเหมาะสม ใช้สิทธิเสรีภาพโดยไม่ละเมิดกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจโดยสุจริต

2) การเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง ผู้ที่ยอมรับและเคารพความแตกต่างของผู้อื่นในด้านความคิดเห็น วัฒนธรรม และความเชื่อ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพและให้เกียรติ ไม่ใช้คำพูดหรือการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น การรังแก การเลือกปฏิบัติ เปิดรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และพร้อมแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีสันติ

3) การเคารพสิทธิของสังคม หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายและกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด แสดงพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและร่วมพัฒนาชุมชน มีความสำนึกและรับผิดชอบต่อการรักษาผลประโยชน์ร่วมของสังคมและประเทศชาติ แสดงความเห็นอกเห็นใจและเคารพสิทธิของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ส่งเสริมความสงบสุขและความยุติธรรมในสังคม

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำยุทธวิธีการสอน หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ มาดำเนินการปฏิบัติ มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ประกอบด้วย

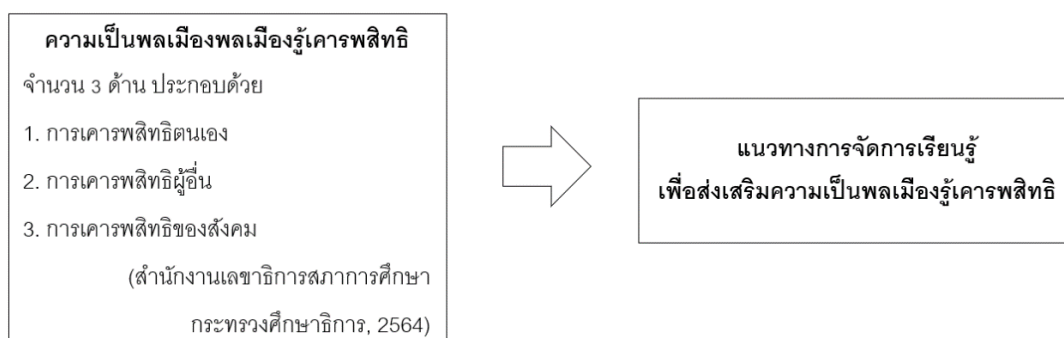
- 1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดเป้าหมายว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ ทักษะ และคุณค่าผ่านกระบวนการเรียนรู้สู่การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ
- 2) การออกแบบเนื้อหา หมายถึง การจัดเตรียมเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ และมีความเหมาะสมกับเป้าหมายผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ โดยเนื้อหาควรมีความน่าสนใจ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน
- 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดวิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมมีความหลากหลายและสนับสนุนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้
- 4) การออกแบบการวัดและประเมินผล หมายถึง การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ไว้

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ปีการศึกษา 2567 ในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ตามแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564) โดยการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยแบ่งการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1. การเคารพสิทธิตนเอง 2. การเคารพสิทธิผู้อื่น และ 3.

การเคารพสิทธิของสังคม และการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้
เคารพสิทธิ โดยสามารถแสดงให้เห็นภาพของกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง
2. พลเมืองรู้เคารพสิทธิ
3. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง

1.1 ความหมายของพลเมือง

พลเมืองถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมไทยเช่นเดียวกับสังคมอื่น ๆ ในโลก โดยทุกสังคมล้วนต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ (มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ, 2550)

คำว่า “พลเมือง” (citizen) นั้นมีปรากฏอยู่ในทุกระบบการปกครองของแต่ละประเทศ เป็นสถานะบุคคลในสังคมที่อยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ๆ นักวิชาการกล่าวถึงความหมายของพลเมืองไว้อย่างคล้ายคลึงกัน ดังนี้

มูลนิธิฟรีดิช เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ โดยมีสำนักของความเป็นเจ้าของประเทศ

ทศพล สมพงษ์ (2557) พลเมือง หมายถึง คนของรัฐที่ถือว่าเป็นพลังสำคัญของรัฐ เป็นบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาารัฐ คนที่รู้จักใช้และแสดงสิทธิและเสรีภาพของตนเองอย่างเต็มที่ คนที่ไม่ยอมจำนนในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นบุคคลที่เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมีจิตสำนึก

อัครา อยุทธิศิริกุล (2561) พลเมือง หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีเสรีภาพในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่ละเมิด

สิทธิของบุคคลอื่น มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และแสดงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ เพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ศักดิ์ดา ทองโสภณ (2564) พลเมือง หมายถึง สมาชิกของประเทศ ที่จะต้องมีสิทธิ หน้าที่ของตนเอง และประเทศชาติ ในการแสดงออกถึงความรับผิดชอบทั้งการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และการอยู่ร่วมกันของสังคมได้อย่างมีความสุข

สัมพันธ์ รอดฟุ้งครุฑ, ฐิติมา หิรัญรักษ์, และ พณินดา อุปหนอง (2564) พลเมือง หมายถึง ผู้ที่ยึดมั่นในการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการสำคัญ ได้แก่ การยึดมั่นในสิ่งถูกต้องดีงาม รู้ว่าอะไรดีควรทำอะไรไม่ดีไม่ควรทำ การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้อย่างเคร่งครัด และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ

จากแนวคิดข้างต้นมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของพลเมืองไว้หลายทัศนะ ผู้วิจัยสามารถสรุป ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการสรุปความหมายของพลเมือง

มูลนิธิฟรีดิช เอเบิร์ต (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงาน ทศพล สมพงษ์ (2557)	อัญญา อุตยศิริกุล (2561)	ศักดิ์ดา ทองโสภณ (2564)	สัมพันธ์ รอดฟุ้งครุฑ และคนอื่นๆ (2564)
ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ โดยมีสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศ	พลเมืองสำคัญของรัฐ แสดงสิทธิและเสรีภาพของตนเอง อย่างเต็มที่ คนที่ไม่ยอมจำนนในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดีงาม มีส่วนร่วมในทางจิตสำนึก	มีอิสรภาพในการดำเนินวิถีชีวิต รู้จักเคารพสิทธิใช้สิทธิอย่างถูกต้อง ไม่ละเมิดต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และพัฒนาสังคมส่วนรวมให้ดีขึ้น	เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และการอยู่ร่วมกันของสังคมได้อย่างมีความสุข
การยึดมั่นในสิ่งถูกต้องดี การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ			

จากตาราง 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พลเมืองความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ โดยมีสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศ เป็นพลังสำคัญของรัฐ ที่สามารถแสดงสิทธิและเสรีภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมีจิตสำนึก มีอิสรภาพในการดำเนินวิถีชีวิต รู้จักเคารพสิทธิ ใช้เสรีภาพควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ มุ่งเน้นพัฒนาสังคมส่วนรวมให้ดีขึ้น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ และการอยู่ร่วมกันของสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 คุณลักษณะพลเมือง

พลเมืองที่มีคุณสมบัติตามวิถีประชาธิปไตย เป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่จะทำให้ประเทศพัฒนาได้อย่างมีศักยภาพ โดยนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมือง ดังนี้

ทสมล ชนาติศัย (2558) ได้กล่าวถึง พลเมืองที่สามารถปฏิบัติ "กิจที่ต้องทำ" และ "กิจที่ควรทำ" ได้อย่างสมบูรณ์ โดยประพัตติตนตามหลักกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและจริยธรรมอันดีงาม เพื่อเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตนเองและประเทศชาติ ซึ่งกำหนดเป็นคุณลักษณะพลเมือง ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกับ สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ตระหนักถึงศักดิ์ศรี สิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น 2) ยึดหลักกฎหมาย เคารพกฎระเบียบ 3) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง 4) มีความยุติธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต 5) มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนและสังคม

สมชาย แสงวงการ (2558) กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมือง ได้แก่

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึงการยอมรับว่าทุกคนมีคุณค่าในตนเองอย่างเท่าเทียมกันตั้งแต่กำเนิด ซึ่งไม่อาจถูกกลวงละเมิดได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เป็นการยืนยันในหลักอิสรภาพ ความเสมอภาค และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติตามสถานภาพทางสังคม เพศ เชื้อชาติ หรือความแตกต่างระหว่างบุคคล อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพและเป็นธรรมในสังคมประชาธิปไตย

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลภายใต้ระบบกฎหมายที่ชอบธรรม โดยมีหลักนิติรัฐเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองไม่ให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกละเมิด ทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างสังคมที่มีระเบียบและอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม คือการตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นย้ำถึงคุณลักษณะสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่อย่างรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและสังคม โดยดำรงตนในทางที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล

ณัฐวิทย์ การสมดี (2560) กล่าวว่า พลเมือง เป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นผู้มี จิตอาสา หรือบางครั้งเรียกว่า จิตสำนึกสาธารณะ แต่ทั้งสองคำมีความเข้มข้นในเชิงพฤติกรรมที่ แตกต่างกัน โดยจิตอาสา มุ่งผลเป็นการช่วยเหลือผู้ต้องการความช่วยเหลือให้พ้นจากทุกข์ภัย เป็นการเฉพาะ ส่วนจิตสำนึกสาธารณะ เป็นการสำนึกในการดูแลคุ้มครองประโยชน์และความเป็นธรรมของสังคม การมีจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกพลเมือง สามารถแสดงออกได้หลายวิธี เช่น

1. การแสดงความคิดเห็น มีความกล้าแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เห็นประโยชน์ต่อชุมชนรัฐเพื่อให้เกิดผลต่อจิตสำนึกของประชาชน เป็นวงกว้าง เป็นการสาธารณะ

2. การคัดค้าน สนับสนุน เสนอแนะ มีความกล้าในการคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามช่องทางที่กฎหมายกำหนด สนับสนุนสิ่งที่จะส่งเสริมประโยชน์และความชอบธรรมของส่วนรวมเสนอแนะแนวทางที่ยั่งยืน และเป็นแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับชุมชน รัฐ ทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ปัญหาหรือปรับปรุง

3. การติดตาม ตรวจสอบ การทำงานของภาครัฐและนักการเมือง ทุกระดับ กล่าวคือ ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการทำงาน และเข้าร่วมต่อสู้เรียกร้องความถูกต้องเป็นธรรมจากรัฐเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

4. การวิเคราะห์ วิจัย กล่าวคือ ทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ปัญหาสาธารณะ และนำผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมนำมาเสนอเพื่อให้สังคมได้รับรู้และตระหนัก จิตสำนึกสาธารณะ ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เกิดจากการเอาชนะใจฝ่ายต่ำ ผิกลบนปฏิบัติตัวจนเป็นนิสัย พลเมืองผู้มีจิตสำนึกสาธารณะ จึงเกิดจากความสมัครใจโดยมีพฤติกรรมเสียสละ ทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่หวังประโยชน์ตอบแทน

Westheimer (2015) เวสตีไฮต์เมอร์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพลเมืองว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งมีพฤติกรรม เช่น การรับผิดชอบต่อตนเองและชุมชน ตั้งใจทำงาน ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่น รับรู้ข่าวสารและสืบค้นปัญหาในสังคม เป็นต้น และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้น

ความเป็นธรรม ซึ่งมีคุณลักษณะเช่น มีอิสรภาพ เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

จากแนวคิดข้างต้นมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะพลเมืองไว้หลายทัศนะ ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดของทสมล ชนาดิศัย (2558) และสมชาย แสงวงการ (2558) มีความสอดคล้องกัน คือ คุณลักษณะพลเมืองจะต้องมีความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิเสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ส่วนแนวคิดของณัฐวิทย์ การสมดี (2560) และWestheimer (2015) มีความสอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน คือ คุณลักษณะพลเมืองจะมุ่งเน้นการมีจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกพลเมือง เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วม และมีความเป็นธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

1.3 คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

การสร้างคุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการสร้างสังคมให้มีความมั่นคงและความเจริญแก่ประเทศ ประเทศที่สามารถพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดีนั้น พลเมืองในสังคมย่อมต้องมีคุณสมบัติที่จะนำประเทศก้าวสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

J. J. Cogan (1997) กล่าวว่า คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความเป็นสากลเพื่อเตรียมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 คือ ผู้มีความรู้ความสามารถและการศึกษา พร้อมทั้งสามารถรับรู้และเข้าใจสังคมที่ตนเองดำรงอยู่รวมถึงสังคมโลกในฐานะสมาชิกของสังคมโลก สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตัว รวมถึงต่อสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ยังสามารถเข้าใจ ยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ พร้อมทั้งมีทัศนคติที่พร้อมจะแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีสันติวิธีโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีความตั้งใจเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบการบริโภคเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังมีความพร้อมและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

จรรยาพร มาดิลกโกวิท และคณะ (2553) ได้สรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์มี 3 ด้าน ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านทักษะส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ สามารถคิด/วิเคราะห์ได้
 อย่างเป็นระบบ ยึดมั่นหลักธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และรับรู้/ติดตามข่าวสาร

2. คุณลักษณะด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ตระหนักถึงประโยชน์/
 ปัญหาในฐานะสมาชิกของชุมชน/ประเทศ/โลก เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น สามารถ
 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/
 สิ่งแวดล้อม และสามารถแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง

3. คุณลักษณะด้านความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้แก่ มีส่วนร่วม
 ทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ยึดหลักสิทธิมนุษยชน ยึดหลักยุติธรรม มีจิตสำนึก/ ค่านิยม
 ประชาธิปไตย มีความรู้ ความเข้าใจการเมืองการปกครองและยึดมั่นในกฎหมาย

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2554) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองในระบบ
 ประชาธิปไตย คือ การเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและการศึกษาที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถ
 ตระหนักและมองเห็นทั้งสังคมของตนเองและสังคมโลกในฐานะสมาชิกของสังคม พลเมืองเหล่านี้
 ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก ภายใต้กรอบของเสรีภาพที่มาพร้อมกับ
 ความรับผิดชอบ เคารพในความเสมอภาคและความยุติธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 อย่างมีเหตุผล เข้าใจหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม
 นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายและยึดมั่นในหลักนิติรัฐ พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจต่อ
 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบัน

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
 ไว้ดังนี้

1. มีอิสรภาพและพึงตนเองได้โดยประชาชนในระบบประชาธิปไตยมี
 ฐานะเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิและเสรีภาพในประเทศของตน พลเมืองในระบบประชาธิปไตย
 จึงเป็นอิสระชนที่รับผิดชอบตนเองและพึงตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือการครอบงำ
 ของระบบอุปถัมภ์

2. รู้จักการเคารพสิทธิผู้อื่น ในระบบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของ
 ประเทศ ทุกคนจึงสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. เคารพความแตกต่างเป็นสิ่งสำคัญในระบบประชาธิปไตยซึ่งมอบ
 เสรีภาพให้แก่ประชาชนในประเทศของตน ระบบนี้จึงเปิดโอกาสและยอมรับความหลากหลาย
 ของประชาชนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันไม่ให้ความแตกต่างเหล่านี้กลายเป็นสาเหตุของ
 ความขัดแย้ง พลเมืองในระบบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของ

กันและกัน รวมถึงยอมรับสิทธิของผู้อื่นในการมีความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสร้างสรรค์

4. เคารพหลักความเสมอภาค ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในฐานะเจ้าของประเทศ ดังนั้นพลเมืองจึงควรเคารพหลักความเสมอภาคและยอมรับผู้อื่นในฐานะที่มีความเท่าเทียมกับตนเอง

5. เคารพกติกา ระบบประชาธิปไตยอาศัยกติกาหรือกฎหมายในการบริหารประเทศ โดยทุกคนต้องอยู่ภายใต้กติกาอย่างเสมอภาค ความสำเร็จของระบบประชาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับพลเมืองที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา ในกรณีเกิดปัญหาหรือความขัดแย้ง การแก้ไขควรดำเนินไปตามวิถีทางประชาธิปไตยและกติกา โดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม สังคมจะเจริญก้าวหน้าได้จากการกระทำของสมาชิกในสังคมนั้น พลเมืองในระบบประชาธิปไตยจึงควรตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง การกระทำใด ๆ ของแต่ละบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ดังนั้นพลเมืองจึงต้องมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม รับผิดชอบต่อปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขโดยเริ่มจากตนเอง ซึ่งรวมถึงการไม่ก่อให้เกิดปัญหาและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558) กล่าวว่า คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย คือ สมาชิกจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงมีสิทธิ บทบาทหน้าที่ และมีเสรีภาพตามกฎหมาย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกัน มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะสังคม มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

จากแนวคิดข้างต้นมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ไว้หลายทัศนะ ทั้งที่แตกต่างและสอดคล้องกัน ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปและสังเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ดังตาราง

ตาราง 2 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง

คุณลักษณะพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	ความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ					สรุปความ สอดคล้อง
	J. J. Cogan (1997)	จุญศรี มาดิลกโกวิท และ คณะ (2553)	พิพพาพร ดันดิสุนทร (2554)	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555)	สำนักงานคณะกรรมการการ เลือกตั้ง (2558)	
1) มีความรู้ และมีความเข้าใจ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	✓	✓	✓	-	✓	4
2) มีสิทธิและเสรีภาพ	-	-	-	✓	✓	2
3) รักษาสิ่งแวดล้อม	✓	-	-	-	-	1
4) สามารถคิด/วิเคราะห์ได้ อย่างเป็นระบบ	✓	✓	✓	-	-	3
5) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม	✓	✓	✓	✓	-	4
6) มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา	✓	✓	✓	-	-	3
7) เคารพกฎหมายและความ ยุติธรรม	-	-	✓	✓	✓	3
8) มีจิตสาธารณะ และมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาในสังคม	✓	✓	-	✓	✓	4
9) เคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ความเสมอ ภาคและการเห็นคุณค่าความ เป็นมนุษย์	✓	✓	✓	✓	✓	5

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยสามารถสรุปสังเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองได้ ดังนี้ คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการมากที่สุด 5 คน คือ เคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ความเสมอภาคและการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ รองลงมา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ 4 ท่าน คือ ชั่ว มีความรู้ และมีความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม และมีจิตสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ 3 ท่าน คือ สามารถคิด/วิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และมีจิตสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ 2 ท่าน คือ มีสิทธิและเสรีภาพ และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ 1 ท่าน คือ รักษาสิ่งแวดล้อม

ในงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง จะเห็นว่า “เคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ความเสมอภาคและการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์” เป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้ประโยชน์จากการทบทวนนี้ เป็นแนวทางในการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองรู้เคารพสิทธิต่อไป

2. พลเมืองรู้เคารพสิทธิ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติสำคัญที่มุ่งเน้นความมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เช่น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่ผู้ใดจะมาละเมิดไม่ได้ ประชาชนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาได้ตามความเชื่อของตนโดยเสรี ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ประชาชนมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารได้อย่างเสรีโดยไม่มีการควบคุมหรือการกีดกันจากฝ่ายใด ประชาชนมีสิทธิในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลสาธารณะอย่างเป็นธรรม และรัฐมีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม ประชาชนมีสิทธิในการเป็นผู้บริโภคที่ได้รับความคุ้มครองในการซื้อสินค้าและบริการโดยไม่มีการละเมิดจากผู้ขายหรือผู้ให้บริการ ประชาชนมีสิทธิในการรับบริการสาธารณสุขจากรัฐโดยไม่มีการควบคุมหรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน โดยมุ่งเน้นความเท่าเทียมในการให้สิทธิแก่ประชาชนทุกคนในสังคมไทย

2.1 สิทธิ

ตามมาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย...บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) จะเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่มีการให้ความสำคัญอย่างมาก ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

“สิทธิ” (Right) ในทางกฎหมายนั้น หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่ง ในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและบุคคลอื่น หรือเรียกร้องให้บุคคลอื่น หรือหลายคน กระทำการ หรือละเว้นกระทำการบางอย่างบางประการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2563) เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ได้นำเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม นับแต่นั้นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญจะคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญเสมอ

Marshall (1950) ได้อธิบายไว้ว่า สิทธิ หมายถึง เครื่องมือทางสังคมที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนในสังคม ซึ่งสิทธิเหล่านี้อาจได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยสถาบันต่าง ๆ เช่น รัฐบาล องค์การระหว่างประเทศ หรือกลุ่มสังคมต่าง ๆ นอกจากนี้สิทธิยังเป็นส่วนสำคัญของการเป็นพลเมือง โดยแบ่งสิทธิออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ สิทธิพลเมือง (civil rights) สิทธิทางการเมือง (political rights) และสิทธิทางสังคม (social rights) ซึ่งสิทธิพลเมืองเกี่ยวข้องกับเสรีภาพส่วนบุคคลและความคุ้มครองทางกฎหมาย สิทธิทางการเมืองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครอง เช่น การเลือกตั้ง ส่วนสิทธิทางสังคมเกี่ยวกับการมีมาตรฐานชีวิตที่เหมาะสม เช่น สิทธิในการศึกษาและสวัสดิการสังคม

Rawls (1971) ให้ความหมายว่า สิทธิเป็นส่วนสำคัญของทฤษฎีความยุติธรรมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและเสรีภาพของบุคคลในสังคม สิทธิเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดความยุติธรรมในสังคม โดยการกำหนดกฎเกณฑ์และการปฏิบัติที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน

Merry (2006) ได้อธิบายว่า สิทธิยังถูกมองว่าเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยสิทธิเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่

เปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลอาจมีการตีความและปรับใช้ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศและวัฒนธรรม

บรรเจิด สิงคะเนติ (2558) ให้ความหมายของ “สิทธิ” ตามความหมายทั่วไป หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองแก่บุคคล เพื่อให้สามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ตามที่กำหนด สิทธินั้นจึงก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่บุคคลอื่นตามมา ในขณะที่ความหมายของ “สิทธิ” ตามรัฐธรรมนูญนั้น ถือเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน หมายถึง อำนาจที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองและคุ้มครองปัจเจกบุคคล ให้มีอิสระในการกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ โดยอำนาจดังกล่าวสร้างสิทธิที่จะปฏิเสธมิให้ผู้อื่นแทรกแซงสิทธิของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้ละเมิดขอบเขตสิทธินั้น ในบางกรณีสิทธิตามรัฐธรรมนูญยังรวมถึงสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการบางอย่าง เพื่อเป็นหลักประกันในทางหลักการ ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทุกระดับให้ต้องเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิดังกล่าว เพื่อให้สิทธิได้รับการบังคับใช้ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, ปกรณ์ ปาลวงษ์พานิช, และ กษมา สุขนิวัฒน์ชัย (2562) ให้ความหมายว่า สิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นมีหน้าที่กระทำหรือเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ตัวอย่างของสิทธิ เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คือ “สิทธิ” เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองแก่บุคคล ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยหน้าที่ย่อมผูกพันกับสิทธิ กล่าวคือ เมื่อมีสิทธิย่อมต้องมีหน้าที่ควบคู่ไปด้วย หน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ การไม่รบกวนหรือขัดขวางสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติหรืองดเว้นการกระทำบางอย่างให้เป็นไปตามสิทธิที่ได้รับ ในบางกรณี สิทธิอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแม้ว่าจะมีการยอมรับในระดับสากล แต่ก็อาจมีการตีความและปรับใช้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาความหมายของ “สิทธิ” ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อพลเมืองมีสิทธิ ย่อมเกิดหน้าที่แล้วนำไปสู่ “ความเคารพ” ต่อไป ทั้งการเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม

2.2 แนวคิดพลเมืองรู้เคารพลสิทธิ

พลเมืองรู้เคารพลสิทธิ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในสมรรถนะหลักของร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) โดยมีสมรรถนะหลัก ดังนี้

กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
สมรรถนะหลัก					
การจัดการตนเอง	การคิดขั้นสูง	การสื่อสาร	การรวมพลังทำงานเป็นทีม	การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และ วิทยาการอย่างยั่งยืน
1.การเห็นคุณค่าในตนเอง	1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	1. การรับสารอย่างมีสติและถอดรหัสเพื่อให้เกิดความเข้าใจ	1. เป็นสมาชิกทีมที่ดีและมีภาวะผู้นำ	1. พลเมืองรู้เคารพลสิทธิ	1. การเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกและในเอกภพ
2.การมีเป้าหมายในชีวิต	2. การคิดเชิงระบบ	2. การรับสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	2. กระบวนการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังอย่างเป็นระบบ	2. พลเมืองรับผิดชอบตอบทบาทหน้าที่	2. การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์เพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน
3.การจัดการอารมณ์และความเครียด	3. การคิดสร้างสรรค์	3. การเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร	3. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการจัดการความขัดแย้ง	3. พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	3. การสร้าง ใช้ และรู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยี
4.การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต	4. การคิดแก้ปัญหา			4. พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง	4. การมีคุณลักษณะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับการเข้าใจระบบธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ภาพประกอบ 2 สมรรถนะหลักของกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2564)

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการเป็นพลเมืองรู้เคารพลสิทธิ จากทบทวนวรรณกรรมรวมถึงผู้วิจัยได้สรุปสังเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในตารางที่ 2 จะเห็นว่ามึนักวิชาการเห็นสอดคล้องกันถึง 5 คน ได้แก่ J. J. Cogan (1997) จรูญศรีมาติลโกวิท และคณะ (2553) ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2554) ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558) ว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง จะต้องมีการเคารพลสิทธิตนเองและผู้อื่น เคารพลความแตกต่าง ความเสมอภาคและการเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งการเป็นพลเมืองรู้เคารพลสิทธิ เป็นองค์ประกอบข้อที่ 1 ของสมรรถนะหลัก คือ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดทฤษฎี ที่มา ของสมรรถนะ ดังนี้

2.2.1 สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สมรรถนะหลัก (Core Competencies) ตามร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สมรรถนะพื้นฐานที่กำหนดไว้ เป็นความสามารถที่นักเรียนทุกคนควรได้รับการพัฒนาให้ติดตัวเมื่อสำเร็จการศึกษา สมรรถนะเหล่านี้มีลักษณะเป็นสมรรถนะข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือข้ามวิชา สามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สมรรถนะดังกล่าวมีลักษณะ “content-free” หรือไม่ขึ้นกับเนื้อหาสาระของศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม สมรรถนะหลักมิได้แยกจากความรู้โดยสิ้นเชิง ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะหลักนั้นเป็นความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural Knowledge) ซึ่งหมายถึงชุดขั้นตอนหรือวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสมรรถนะนั้น ๆ ความรู้นี้ อาจเป็นความรู้ที่ใช้เฉพาะในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง หรือเป็นความรู้ที่บูรณาการข้ามศาสตร์ เช่น ในสมรรถนะการคิดขั้นสูง ความรู้ที่เกี่ยวข้องจะครอบคลุมกระบวนการคิดหลายประเภท ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen: AC) คือ 1 ใน 6 สมรรถนะหลัก 6 ประการที่ปรากฏในร่างกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะไทย เป็นสมรรถนะข้อที่ 5 ในสมรรถนะหลัก 6 ประการ หมายถึง การเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพกติกา และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะอย่างมีวิจารณญาณ ยึดมั่นในความเท่าเทียม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

องค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1. พลเมืองรู้เคารพสิทธิ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

2. พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกา ข้อตกลง กฎหมาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม รับผิดชอบบทบาทหน้าที่ตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

3. พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ ติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาของสังคมอย่างมีวิจารณญาณ มีส่วนร่วมทางสังคมด้วยจิตสาธารณะและสำนึกสากล

4. พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทางสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้องค์ประกอบข้อที่ 1. คือ พลเมืองรู้เคารพสิทธิในการวิจัยครั้งนี้

2.2.2 การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

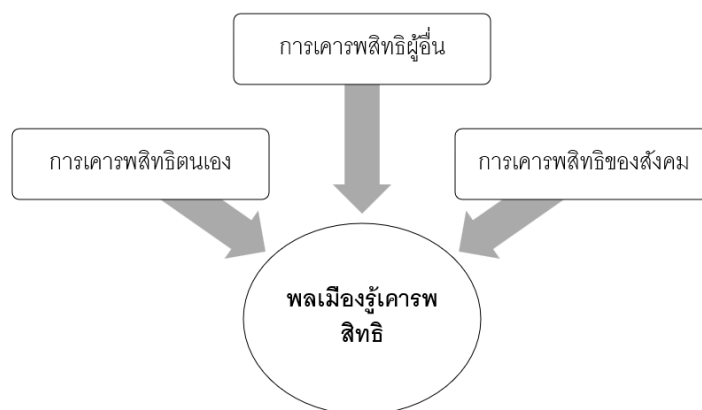
พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

จากการศึกษาความหมายของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1. การเคารพสิทธิตนเอง 2. การเคารพสิทธิผู้อื่น และ 3. การเคารพสิทธิของสังคม

ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง หมายถึง การมีเสรีภาพและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง โดยประชาชนในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตภายในประเทศของตน พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นผู้ที่มีอิสรภาพ รับผิดชอบตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่อยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลหรือการครอบงำของระบบอุปถัมภ์ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) มีความเคารพสิทธิเสรีภาพ และกฎหมาย กติกาของสังคมเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ มีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิดได้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2558)

ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การยอมรับและเคารพความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในระบอบประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนแต่ละคนในประเทศของตน พลเมืองจึงต้องเปิดรับความหลากหลายของผู้คนเพื่อป้องกันไม่ให้ความแตกต่างกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งหรือความแตกแยก พลเมืองในระบอบนี้จึงควรเคารพและยอมรับว่าผู้อื่นมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในฐานะที่ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ พลเมืองทุกคนจึงมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ตราบใดที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพในความแตกต่างดังกล่าวยังครอบคลุมถึงเสรีภาพในด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต อาชีพ ความเชื่อทางศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น การให้ความเคารพต่อความหลากหลายนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยป้องกันความขัดแย้งและส่งเสริมให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นจากตนเอง พลเมืองสามารถแสดงออกถึงค่านิยมร่วมและบรรลุมิติวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่หวั่นเกรงต่อความยากลำบาก มีสำนึกสาธารณะและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเคารพตามบทบาทและหน้าที่ในสังคม การดำรงชีวิตของบุคคลนั้นย่อมสัมพันธ์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อมอย่างแยกไม่ออก นอกจากนี้ยังมีความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงมีจิตสำนึกของความเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เพิกเฉยต่อปัญหาและพยายามบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและความสำคัญของการพัฒนา ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พานิชย์ผลินไชย, 2017) พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยตระหนักว่าการกระทำของแต่ละคนย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม จึงจำเป็นต้องเคารพและรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเต็มที่ มองตนเองในฐานะที่เชื่อมโยงกับสังคม รับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นโดยเริ่มจากตนเอง ด้วยการไม่ก่อให้เกิดปัญหาและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของผลเมืองรู้เคารพสิทธิ

2.2.3 พฤติกรรมบ่งชี้ตามระดับสมรรถนะการเป็นผลเมืองรู้เคารพสิทธิ

การเคารพสิทธิ เป็นพฤติกรรมที่เกิดความตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง เต็มใจช่วยเหลือ ให้เกียรติ และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

พฤติกรรมบ่งชี้ตามระดับสมรรถนะการเป็นผลเมืองรู้เคารพสิทธิ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2564) ได้กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ตามระดับสมรรถนะการเป็นผลเมืองที่เข้มแข็งไว้ 10 ระดับ และกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นผลเมืองที่เข้มแข็ง ในการการเป็นผลเมืองรู้เคารพสิทธิ

ตาราง 3 พฤติกรรมบ่งชี้ผลเมืองรู้เคารพสิทธิตามระดับสมรรถนะการเป็นผลเมืองที่เข้มแข็ง

ระดับ	คำอธิบายบรรยายระดับ
1	เข้าใจผลกระทบของการกระทำอะไร ที่ตามใจตนเอง รับผิดชอบและปฏิบัติตน ตามคำแนะนำอย่างเหมาะสม มีส่วนร่วม ในกิจกรรมส่วนรวมและแจ้งผู้เกี่ยวข้อง เมื่อพบปัญหาในชั้นเรียน
พฤติกรรมบ่งชี้ผลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ เข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ต่อเนื่องจากการกระทำ ของตนที่มีต่อผู้อื่น	

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับ	คำอธิบายบรรยายระดับ
2	มีความสามารถในการควบคุมตนเองและรู้จักยับยั้งชั่งใจ ให้ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น มีทักษะในการปฏิเสธอย่างเหมาะสม และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ ปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมที่โรงเรียนจัดขึ้นหรือที่ได้รับมอบหมายจากครูอย่างสม่ำเสมอ และสามารถแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเมื่อพบปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน
	พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพ ของตนเอง รู้จักปฏิเสธ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับ การร้องขอ
3	อิสระที่จะคิดและแสดงออกที่รับผิดชอบและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน เคารพสิทธิเสรีภาพของ ผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รับผิดชอบและปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เพื่อนร่วมชั้นเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนรวมต่าง ๆ ในระดับชั้นเรียนหรือโรงเรียน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในชั้นเรียนอย่างมี เหตุผล
	พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ มีอิสระที่จะคิดและแสดงออก ที่รับผิดชอบและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน ช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อได้รับการร้องขอ หรือเมื่อเห็นว่าการ ความช่วยเหลือ ใช้ของ ส่วนรวมอย่างระมัดระวัง
4	มีความอดทนและอดกลั้นต่อความคิดเห็นและการแสดงออกที่แตกต่าง ยอมรับความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม มีน้ำใจในการช่วยเหลือและแบ่งปันกับผู้อื่น ปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบและเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารอย่างรอบคอบ เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ทั้งในระดับโรงเรียนและชุมชน อีกทั้งสามารถร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยเหตุผลและวิธีการที่เหมาะสม
	พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ สามารถกำกับควบคุมตนเอง รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพ ของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ไม่กลั่นแกล้งเพื่อน (Bullying) ทางร่างกายและวาจา ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเห็นว่าการ ความช่วยเหลือ

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับ	คำอธิบายบรรยายระดับ
5	มีความตระหนักรู้และสามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองรวมถึงของผู้อื่น ยอมรับและเคารพในความแตกต่างและความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม พยายามแสดงความเห็นอกเห็นใจ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันกับผู้อื่น ดำรงตนอย่างมีความรับผิดชอบและประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารอย่างรอบคอบ มีส่วนร่วมในกิจกรรมและเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ทั้งในระดับโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนสามารถร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยอาศัยกระบวนการปรึกษาหารือตามหลักวิถีประชาธิปไตย รู้จักและปกป้องสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในความหลากหลาย ไม่กลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกาย และวาจา ช่วยเหลือผู้อื่น ในสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ด่วนตัดสินใจผู้อื่น โดยใช้อคติ แบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ของตน ให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม
6	รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคม มีความรับผิดชอบต่อผลการกระทำตามบทบาท หน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย ติดตามและ ประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจ ระดับท้องถิ่นและประเทศ ด้วยจิตสาธารณะ กระตือรือร้นในการหาทางออกและร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหา โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมเป็นธรรม ด้วยสันติวิธีและวิถีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ การตระหนักและสามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองและของผู้อื่น ไม่กระทำการกลั่นแกล้งผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย วาจา หรือความสัมพันธ์ทางสังคม (social bullying) มีความเคารพ ให้เกียรติ และพร้อมให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ไม่ด่วนตัดสินใจผู้อื่นด้วยอคติ และพยายามแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (empathy) รวมถึงมีน้ำใจในการแบ่งปันทรัพยากรหรือสิ่งของของตนเองให้แก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามบริบท

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับ	คำอธิบายบรรยายระดับ
7	รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกจริง และโลกเสมือน ให้เกียรติ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ เคารพและปฏิบัติตน ตามกฎ กติกาทางสังคม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่พลเมือง ประชาธิปไตย ติดตาม และประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ริเริ่ม และมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจ ระดับท้องถิ่นและประเทศ ด้วยจิตสาธารณะ กระตือรือร้นในการหาทางออกร่วมกัน และริเริ่มในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของ ท้องถิ่น ภูมิภาค และประชาคมโลก เกี่ยวกับ ประเด็นปัญหา โดยคำนึงถึงความเท่าเทียม เป็นธรรม ด้วยสันติวิธีและวิถีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
	พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ รู้จักและปกป้องสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น ทั้งทางร่างกาย วาจา และ ความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ในโลกไซเบอร์ (Cyber bullying) ให้เกียรติ พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy) ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ
8	ยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกจริง และโลกเสมือนบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ใช้วิจารณญาณ ในการติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็น ที่หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะและสำนึกสากล กระตือรือร้น ในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยค่านิยมประชาธิปไตย
	พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ ของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติผู้อื่น ไม่เลือกปฏิบัติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy) บนพื้นฐาน ของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับ	คำอธิบายบรรยายระดับ
9	ยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคทางสังคม เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและในโลกเสมือน บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติและการเลือกปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยอมรับความหลากหลายของความคิดเห็นและวัฒนธรรม ใช้วิจารณญาณในการติดตามสถานการณ์และปัญหาสำคัญต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ แสดงออกถึงความริเริ่มและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมอย่างหลากหลาย ด้วยจิตสำนึกสาธารณะและแนวคิดสากล มีความกระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อปัญหาในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดมั่นในความเชื่อที่ว่า สังคมควรเป็นพื้นที่แห่งความเท่าเทียม ความยุติธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และแนวทางที่ปราศจากความรุนแรงทั้งต่อตนเองและต่อสังคมโดยรวม พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ มีความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น พร้อมทั้งตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและในโลกดิจิทัล แสดงออกถึงความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ การให้เกียรติ และการช่วยเหลือผู้อื่น บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ปราศจากอคติและการเลือกปฏิบัติ เพื่อสร้างสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเคารพในความแตกต่าง
10	ยึดมั่นและปกป้องในหลักสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค สื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะ สำนึกสากล ด้วยความเชื่อมั่น ในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยม ประชาธิปไตย และแนวทางที่ไม่เกิดความรุนแรง ต่อสังคมและต่อตัวเองแนวทางสันติวิธี พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ เคารพและปกป้องสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ตระหนัก ในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2564)

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ตามระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ 10 ระดับข้างต้น และได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์ และจำแนกเป็นตารางตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ทั้ง 3 ด้าน คือ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม ดังนี้

ตาราง 4 สังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

การเคารพสิทธิตนเอง	การเคารพสิทธิผู้อื่น	การเคารพสิทธิของสังคม
- รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง รู้จักปฏิเสธ	- เข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการกระทำของคนที่ มีต่อผู้อื่น	- ใช้ของส่วนรวมอย่างระมัดระวัง
- มีอิสระที่จะคิด และแสดงออกที่รับผิดชอบ	- เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น	- ยอมรับความแตกต่าง
- สามารถกำกับควบคุมตนเอง รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง	- ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ	- เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ
- ใช้วิจารณญาณในการติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา	- พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)	- เคารพและปฏิบัติตน ตามกฎ กติกาทางสังคม
- มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย	- ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	- ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination)
- ติดตามและประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม	- ไม่กลั่นแกล้งเพื่อน (Bullying) ทางร่างกายและวาจา	- ยึดมั่นและปกป้องในหลักสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค สื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะระดับภูมิภาคและประชาคมโลก
	- ช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ	
	- ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น โดยใช้อคติ	
	- แบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ของตนให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม	- มีความเชื่อมั่น ในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย
	- ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social bullying) ให้เกียรติผู้อื่น	- ติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก

ตาราง 4 (ต่อ)

การเคารพสิทธิตนเอง	การเคารพสิทธิผู้อื่น	การเคารพสิทธิของสังคม
- รับผิดชอบและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	- ความสัมพันธ์ในโลกไซเบอร์ (Cyber bullying) ให้เกียรติพยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy) - ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ	- มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ไม่เกิดความรุนแรง ต่อสังคมและต่อตัวเองแนวทางสันติวิธี - ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก - มีจิตสาธารณะและสำนึกสากล - กระตือรือร้น ในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยค่านิยมประชาธิปไตย

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้พลเมืองรู้เคารพสิทธิตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิทั้ง 3 ด้าน คือ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม สามารถจำแนกได้ดังนี้ ด้านการเคารพสิทธิตนเอง ได้แก่ รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพ ของตนเอง รู้จักปฏิเสธ มีอิสระที่จะคิดและแสดงออกที่รับผิดชอบต่อ สามารถกำกับควบคุมตนเอง รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพ ของตนเอง ใช้วิจารณญาณในการติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย ติดตามและประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม รับผิดชอบต่อและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ เข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่กลั่นแกล้งเพื่อน (Bullying) ทางร่างกายและวาจา ช่วยเหลือ

ผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่คว่นตัดสินผู้อื่นโดยใช้อคติ แบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ของตน ให้กับผู้อื่น ตามความเหมาะสม ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social bullying) ให้เกียรติผู้อื่น ความสัมพันธ์ในโลกไซเบอร์ (Cyber bullying) ให้เกียรติ พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy) ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ และด้านการเคารพสิทธิของสังคม ได้แก่ ใช้อำนาจ ส่วนรวมอย่างระมัดระวัง ยอมรับความแตกต่าง เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ เคารพและปฏิบัติตามกฎและกติกาทางสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ยึดมั่นและปกป้องในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค สื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะระดับภูมิภาคและประชาคมโลก มีความเชื่อมั่นในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยม ประชาธิปไตย ติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ไม่เกิดความรุนแรงต่อสังคมและต่อตัวเองแนวทางสันติวิธี ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก มีจิตสาธารณะและสำนึกสากล กระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยค่านิยมประชาธิปไตย

สรุปได้ว่าพฤติกรรมของเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก รู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้

3.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ (Learning Management) เป็นกระบวนการวางแผน ออกแบบ จัดกิจกรรม และประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันมิได้เน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียนเท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด และเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และจุดเน้นที่เกี่ยวข้องกับการ

จัดการเรียนรู้ และต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเตรียมเข้าสู่โลกอนาคต เช่น การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเผชิญสถานการณ์และการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การปฏิบัติจริง การจัดการตนเอง การดำเนินการวิจัย รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังควรให้ความสำคัญต่อการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านอย่างแท้จริง ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนได้รับการกล่าวถึงโดยนักวิชาการในแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

Rogers (1996) กล่าวว่าแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) โดยแนวคิดนี้เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Carl Rogers ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น

Piaget (1972) กล่าวว่าทฤษฎีโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Constructivism) โดยมองว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างทางปัญญาผ่านกระบวนการ “การปรับโครงสร้างความคิด (Adaptation)” ทั้งการซึมซับ (Assimilation) และการปรับเปลี่ยน (Accommodation) ซึ่งมีผลต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน

Vygotsky (1978) กล่าวว่าทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สังคมเป็นฐาน (Social Constructivism) คือ การให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะใน “เขตพัฒนาการใกล้เคียง” (Zone of Proximal Development: ZPD) ซึ่งครูและเพื่อนสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำสิ่งที่ยังไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง

Bonwell และ Eison (1991) กล่าวว่าแนวคิดการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ การเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และการเรียนรู้

ผ่านโครงการ (Project-Based Learning) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Bonwell และ Eison (1991) ที่พบว่า Active Learning ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

UNESCO (2015) และ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) กล่าวว่าแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องมุ่งเน้น “ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม” เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการสร้างสรรค์ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบันจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การส่งเสริมบทบาทของผู้เรียนผ่านการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความต้องการของโลกในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้

3.2 แนวทางการออกแบบการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพคือซึ่งจำเป็นในปัจจุบัน ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการออกแบบการเรียนการสอน เป็นกระบวนการวางแผน สร้าง และประเมินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดหลักในการออกแบบการเรียนการสอนมีหลากหลาย โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ดังนี้ Gagne (1965) อธิบายไว้ใน Gagné's Nine Events of Instruction ว่ากระบวนการเรียนการสอนได้นำเสนอหลักการสอน 9 ประการ ซึ่งเป็นหลักการสอนที่นำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนและบทเรียนซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสำหรับหลักการสอนทั้ง 9 ประการนั้น มีดังนี้

1) เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) คือ ก่อนนำเข้าสู่บทเรียน ครูผู้สอนควรจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนรู้สึกอยากที่จะเรียนรู้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมหรือใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

2) บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective) คือ ครูผู้สอนจำเป็นต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความคาดหวังและสิ่งที่ผู้เรียนควร

ต้องปฏิบัติได้เมื่อจบบทเรียนนี้ ซึ่งการที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้า จะทำให้ผู้เรียนนั้นสามารถมุ่งประเด็นความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนในส่วนของสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง หรือที่จำเป็นได้ดีกว่า

3) ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) คือ การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องทบทวนและทดสอบความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งรูปแบบการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนอาจจัดทำได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นเป็นการถามตอบ การให้นักเรียนทำข้อสอบ Pre-Test หรือการให้นักเรียนจับกลุ่มแล้วออกมาอภิปรายถึงเนื้อหาที่ได้เรียนมาแล้ว เป็นต้น

4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information) คือ ครูผู้สอนควรนำเสนอเนื้อหาบทเรียนที่เป็นความรู้ใหม่ผ่านการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับตัวผู้เรียน และคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้

5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) คือ ครูผู้สอนจะต้องชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่ไปผสมผสานกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนได้เคยเรียนรู้มาแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) คือ ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมคิด และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเนื้อหานั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) คือ ครูผู้สอนจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบเป็นระยะว่า ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ในส่วนใดของบทเรียน และห่างจากเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่าไร ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียนได้มากขึ้น ถ้าพวกเขาทราบถึงจุดที่เขาอยู่และเป้าหมายชัดเจนที่เขาต้องไปถึง

8) ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) คือ เมื่อจบบทเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีการทดสอบความรู้ของผู้เรียน (Post-test) เพื่อการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบความรู้ของตนเอง และในขณะเดียวกันครูผู้สอนจะได้ทราบถึงระดับความรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสม

9) สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) คือ การสรุปและนำไปใช้ จัดว่าเป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้าย โดยครูผู้สอนจะต้องสรุปบทเรียนเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากจบบทเรียนศึกษา และใน

ขณะเดียวกันต้องชี้แนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือให้ข้อมูลอ้างอิงเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในบทเรียนถัดไปหรือนำไปประยุกต์ใช้กับงานอื่นได้

นอกจากนี้ Gagne (1965) ได้เสนอแนะว่า ในการจัดการเรียนการสอนควรมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละประเภทและเชื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

จากแนวทางของ Gagne (1965) ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักการสอนทั้ง 9 ประการนับเป็นขั้นตอนที่ช่วยให้การจัดการเรียนสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบการสอนของกาเยนนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์อย่างมากต่อระบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน

Bloom (1956) ได้กล่าวถึงการจำแนกการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด ดังนี้

1) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

1.1) ความรู้ความจำ คือ ความสามารถในการจดจำสิ่งที่เคยรับรู้และประสบมาก่อน รวากับเทปเสียงหรือวิดีโอที่บันทึกเรื่องราวทั้งภาพและเสียงไว้ ซึ่งสามารถเรียกดูหรือฟังซ้ำได้เมื่อต้องการ ถือเป็นการเก็บรักษาประสบการณ์หลากหลายไว้ในความทรงจำเพื่อใช้งานในเวลาที่ต้องการ

1.2) ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจสาระสำคัญจากสื่อต่าง ๆ และถ่ายทอดความเข้าใจนั้นออกมาในรูปแบบของการตีความ การแปลความหมาย การคาดการณ์ การขยายความ หรือการกระทำในรูปแบบอื่น ๆ ได้

1.3) การนำความรู้ไปใช้ คือ ความสามารถในการรับรู้และสรุปเนื้อหาสาระสำคัญจากสื่อหลากหลายประเภท พร้อมทั้งแสดงออกถึงความเข้าใจดังกล่าวผ่านการตีความ การอธิบายเพิ่มเติม การคาดคะเน หรือวิธีการอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบท

1.4) การวิเคราะห์ คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการพิจารณาและแยกแยะข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ โดยระดับความสามารถในการวิเคราะห์นั้นอาจแตกต่างกันไปตามกระบวนการคิดของแต่ละบุคคล

1.5) การสังเคราะห์ คือ ความสามารถในการรวบรวมและผสมผสานองค์ประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ จนเกิดเป็นสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และมีคุณภาพดีกว่าเดิม ซึ่งอาจแสดงออกผ่านการถ่ายทอดแนวคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การออกแบบแผนการดำเนินงานใหม่ หรือการสร้างสรรค์ความเชื่อมโยงของแนวคิดเชิงนามธรรมให้เกิดเป็นรูปแบบหรือแนวคิดใหม่ที่มีความหมาย

1.6) การประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินหรือประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลและอยู่ภายใต้กรอบของคุณธรรม โดยอ้างอิงตามเนื้อหาหรือสาระของเรื่องนั้น ๆ รวมถึงเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบท

2.จิตพิสัย (Affective Domain) คือ พฤติกรรมในด้านจิตพิสัยเกี่ยวข้องกับ ค่านิยม ความรู้สึก ทศนคติ ความซาบซึ้ง ความเชื่อ ความสนใจ ตลอดจนคุณธรรม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้อาจไม่ปรากฏชัดในทันทีหลังจากการเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกคุณค่าที่ดีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ดังนี้

2.1) การรับรู้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ปรากฏการณ์หรือสิ่งเร้าบางอย่าง ซึ่งบุคคลได้ตีความหรือแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าเป็นอะไร แล้วจึงแสดงออกในรูปแบบของความรู้สึกที่สอดคล้องกับการรับรู้ดังกล่าว

2.2) การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่บุคคลเลือกกระทำอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งมักแสดงออกในลักษณะของความเต็มใจ ความยินดี หรือความพึงพอใจต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้าหนึ่ง ๆ การตอบสนองเช่นนี้มักเกิดขึ้นภายหลังจากการไตร่ตรองหรือพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว

2.3) การเกิดค่านิยม คือ ผลมาจากการเลือกกระทำในสิ่งที่ได้รับการยอมรับในสังคม โดยบุคคลแสดงการยอมรับหรือเคารพในคุณค่านั้น ๆ และปฏิบัติตามจนเกิดเป็นความเชื่อและนำไปสู่ทัศนคติในเชิงบวกต่อสิ่งนั้นอย่างมั่นคง

2.4) การจัดระบบ คือ กระบวนการสร้างและจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ หากค่านิยมเหล่านั้นสอดคล้องกัน จะมีการยึดถือไว้ต่อไป แต่หากเกิดความขัดแย้ง อาจมีการปฏิเสธค่านิยมเดิม และยอมรับค่านิยมใหม่แทน

2.5) บุคลิกภาพ คือ การแสดงออกถึงพฤติกรรมที่สะท้อนค่านิยมที่ผู้เรียนยึดถือ ซึ่งกลายเป็นนิสัยประจำตัวในการปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้อง

กับความรู้สึกและจิตใจ โดยเริ่มต้นจากการรับรู้สิ่งแวดล้อมและเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ จนขยายตัวเป็นความรู้สึกในหลากหลายรูปแบบ

3.ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วและชำนาญ โดยวัดจากเวลาและคุณภาพของงานที่แสดงออก พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๆ 5 ชั้น ดังนี้

3.1) การรับรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับข้อมูลหรือเข้าใจหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมถึงการเลือกหาตัวแบบหรือแบบอย่างที่น่าสนใจ

3.2) กระทำตามแบบ หรือ เครื่องชี้แนะ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

3.3) การหาความถูกต้อง คือ พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้ว ก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

3.4) การกระทำอย่างต่อเนื่อง คือ หลังจากผู้เรียนได้เลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว จะดำเนินการตามวิธีนั้นอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถทำงานที่มีความซับซ้อนและยุ่งยากได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และคล่องแคล่ว การพัฒนาทักษะในขั้นนี้ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

3.5) การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ คือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติในระดับอัตโนมัติ ซึ่งถือเป็นระดับความสามารถสูงสุดในด้านทักษะพิสัย

จากแนวทางของ Bloom (1956) ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการใช้ Bloom's Taxonomy ในการออกแบบการเรียนการสอนจะช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ รวมถึงช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การจำข้อมูลไปจนถึงการสร้างความรู้ใหม่

Wiggins และ Mc Tighe (1998) กล่าวว่า แนวคิด Backward Design หรือ การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ คือ การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ควรทำตั้งแต่แรกเริ่ม โดยเริ่มจากการตั้งคำถามว่า “ผู้เรียนควรสามารถทำอะไรได้หลังจากการเรียนรู้จบแล้ว?” จากนั้นค่อยๆ ออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมที่สนับสนุนการบรรลุผลลัพธ์เหล่านั้น โดยกำหนดเป้าหมายเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Goals) ควรเน้นที่ทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์

หรือการใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ตัวอย่าง คือ การออกแบบหลักสูตรการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น “นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันได้” มีขั้นตอน 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Identity desired goals) โดยการ วิเคราะห์มาตรฐานสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่นำมาออกแบบ และต้องทำความเข้าใจกับ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละหัวข้อรวมทั้งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของรายวิชานั้น ๆ ว่าต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะหรือเจตคติในเรื่องใดบ้าง โดยสามารถตั้งคำถามสำคัญ เพื่อใช้กำหนดเป็นกรอบความคิดหลักได้ดังนี้

1. ผู้เรียนควรรู้อะไรและมีความเข้าใจในสาระการเรียนรู้เรื่องใดบ้าง
2. ผู้เรียนควรแสดงความสามารถในเรื่องใดบ้าง ที่จะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมติดตัวหรือเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. สาระสำคัญใดที่ควรค่าแก่การเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพทั้งการเรียนและการทำงานในอนาคต
4. ผู้เรียนควรมีความรู้และความเข้าใจที่ยั่งยืนเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้างที่สามารถนำไปบูรณาการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีศักยภาพ

ขั้นที่ 2 กำหนดหลักฐานที่เป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายการ เรียนรู้ที่กำหนด (Determine Acceptable Evidence) คือ การระบุเครื่องมือและหลักฐานที่ใช้วัด ประเมินผลและวิธีการวัดประเมินผล โดยเน้นการวัดจากพฤติกรรมการเรียนรู้รวบรวม มากำหนด เป็นหลักฐานที่แสดงถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แบบทดสอบย่อย แบบสังเกตพฤติกรรม บันทึกรายวัน รวมถึงผลงานของนักเรียนต่าง ๆ เป็นต้น ข้อสำคัญและควรระมัดระวัง คือ การ กำหนดหลักฐานของการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนนั้น ต้องเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียน สามารถบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการประเมินอย่าง หลากหลาย และมีความต่อเนื่องจนจบสิ้นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้น โดยจะต้อง มีความเที่ยงตรง เชื่อต่อสภาพการเรียนรู้จริงของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วาง แผนการจัดกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Plan learning experiences and instruction) เมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้และหลักฐานที่เป็นรูปธรรมแล้ว ผู้สอน สามารถเริ่มวางแผนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้และมีหลักฐานการ เรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานอะไรบ้างจึงจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจหรือสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้
2. ผู้สอนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการสอนอะไรบ้างจึงจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จได้
3. ผู้สอนควรใช้สื่อการสอนอะไรบ้างที่จะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้างต้น
4. การกำหนดขอบข่ายสาระการเรียนรู้รูปแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกันหรือไม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด Gagné's Nine Events of Instruction (Gagne, 1965), Bloom's Taxonomy (Bloom, 1956) และ ของ (Wiggins และ Mc Tighe, 1998) เป็นตารางเปรียบเทียบแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตาราง 5 เปรียบเทียบแนวทางการจัดการเรียนรู้ Gagné's Nine Events of และ Bloom's Taxonomy

แนวทางการจัดการเรียนรู้	Gagné's Nine Events of Instruction	Bloom's Taxonomy	Backward Design
1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้	Specify Objective: กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนเพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีทิศทางชัดเจน	ใช้ระดับความรู้, ความเข้าใจ, การประยุกต์ใช้, การวิเคราะห์, การสังเคราะห์, การประเมินค่า เพื่อกำหนดเป้าหมาย	เริ่มต้นจากการกำหนด “ผลลัพธ์ปลายทาง” ก่อน แล้วจึงออกแบบกิจกรรม และการประเมินผลย้อนหลัง
2) การออกแบบเนื้อหา	นำเสนอเนื้อหาใหม่ผ่านสื่อที่เหมาะสมและดึงดูดความสนใจผู้เรียน	ออกแบบเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับระดับต่างๆ ของ Bloom's Taxonomy เช่น การนำเสนอความรู้พื้นฐานไปจนถึงเนื้อหาที่ซับซ้อน	เน้น “แนวคิดหลัก” และ “คำถามเชิงแก่นสาร” เพื่อคัดเลือกเนื้อหาที่มีความสำคัญและคงคุณค่าในระยะยาว

ตาราง 5 (ต่อ)

แนวทางการจัดการเรียนรู้	Gagné's Nine Events of Instruction	Bloom's Taxonomy	Backward Design
3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนผสมผสานความรู้ใหม่กับความรู้เดิม	สร้างกิจกรรมที่กระตุ้นการใช้ทักษะคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ (Analyze), การประเมิน (Evaluate) หรือการสร้าง (Create)	ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถ “เข้าใจ อย่างลึกซึ้ง เช่น การจำลองสถานการณ์ โครงงาน หรือการอภิปรายเชิงวิเคราะห์
4) การออกแบบการวัดและประเมินผล	ทดสอบความรู้ของผู้เรียนหลังการเรียนรู้	ใช้การประเมินในระดับต่าง ๆ ของ Bloom's Taxonomy เช่น การทดสอบความจำ, การวิเคราะห์ หรือการประเมิน	วางแผนการประเมินตั้งแต่ต้นผ่าน “หลักฐานแห่งความเข้าใจ” เช่น การแสดงผลงาน การสะท้อนคิด หรือการประเมินตนเอง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตารางเปรียบเทียบแนวทางการจัดการเรียนรู้ Gagné's Nine Events of Instruction, Bloom's Taxonomy และ Backward Design แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสามแนวคิด พบว่า Gagné จะเน้นการจัดลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอนให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน Bloom จะช่วยในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่วน Wiggins และ Mc Tighe จะเริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์ก่อน แล้วจึงออกแบบกิจกรรมและการประเมินผลย้อนหลัง ซึ่งทั้งสามแนวคิดล้วนมีความสำคัญต่อการออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำแนวคิดของแต่ละท่านมาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

3.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจในงานวิจัยและนโยบายการศึกษาทั่วโลกและในประเทศไทย เนื่องจากการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองที่ดีมีส่วนช่วยเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย และส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการเคารพกติกาสังคม

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความเข้มแข็งได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้เห็น

ความสำคัญของความเป็นพลเมืองว่ามีบทบาทสำคัญที่จะสร้างรากฐานประชาธิปไตยของประเทศไปสู่ความก้าวหน้าและมั่นคง โดยเฉพาะในเรื่องการยอมรับความแตกต่างและการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ มีกระบวนการกล่อมเกลாதองศาทางสังคมผ่านระบบการศึกษาและประสบการณ์ในสถาบันการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังสำนึกความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนรู้และปลูกฝังความเข้าใจขอบเขตที่เหมาะสมในประเด็นพื้นฐาน เช่น การเคารพสิทธิ ให้แก่เยาวชนจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นทัศนคติที่ว่าด้วยการให้คุณค่าและเคารพผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ส่งผลต่อทัศนคติในการมองสังคมมองคนรอบตัว ลักษณะการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการแสดงออก รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กนกวรรณ สุภาราม, 2563)

กล่าวโดยสรุป คือ หากประเทศใดหรือสังคมใดเต็มไปด้วยพลเมืองที่ตระหนักถึงการเคารพสิทธิ ความรับผิดชอบต่อสังคมและรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากเท่าไร โอกาสในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากความตระหนักในเรื่องการเคารพสิทธิ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีประสิทธิภาพต่อทิศทางการพัฒนาของประเทศ

3.4 หลักการของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธินั้น สามารถทำได้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิ และหน้าที่ในฐานะพลเมือง และนำแนวคิดความเป็นพลเมืองดีมาใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยมีหลักการของการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง (มูลนิธิฟรีดิชเอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) มีดังนี้

1.การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การร่วมวางแผนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผล รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อน ผู้สอน และสื่อต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความหมายในการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (learning by doing) เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง โดยผู้เรียนได้ฝึกการวางแผน ปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner centered) มุ่งเน้นบทบาทของผู้เรียนในการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ชี้นำความคิดเห็น (Prohibition against imposition of point of view) การพบความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนโดยไม่ชี้นำหรือครอบงำความคิดเห็น ไม่โฆษณาชวนเชื่อ หรือใช้วิธีการใด ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจผิดหรือหลงผิด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและวิพากษ์วิจารณ์

5. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง (Prohibition against political bias-nonpartisan learning) งดเว้นการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีอคติหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาดบิดเบือน หรือไม่ครบถ้วน ซึ่งมีเจตนาทำให้เกิดผลได้เปรียบหรือเสียเปรียบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม

จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่ามีข้อควรพิจารณาในการดำเนินการ คือ ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดหมาย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่าง เป็นหลักการของการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การรู้เคารพในสิทธิของตนเอง ไม่ด่วนสรุปตัดสินผู้อื่น และมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในการเลือกและนำยุทธวิธีการสอน หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ มาดำเนินการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเหมาะสม ครูผู้สอนต้องทำการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ มากมาย ในการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ ครูผู้สอนจะต้องระลึกไว้เสมอเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ โดยแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (ฐากร สิทธิโชค, 2564) เพื่อที่จะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

Bandura และ Walters (1977) ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้เรียนสามารถเห็นแบบอย่างจากคนที่มีบทบาทในสังคม สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง โดยการสร้างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน

ได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีจากผู้อื่น เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสา การร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ชุมชน การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งจำลองในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีจากการปฏิบัติจริง ในการจัดกิจกรรมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การอภิปรายสิทธิและหน้าที่ในสังคม หรือการร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสังคม ซึ่งนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาไว้อย่างหลากหลาย ดังต่อไปนี้

Kolb (2014) ในทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์จริง (Concrete Experience) ตามด้วยการสะท้อนผล (Reflective Observation) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Abstract Conceptualization) และการทดลอง (Active Experimentation) สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริงจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมือง เช่น การเข้าร่วมโครงการช่วยเหลือชุมชน หรือกิจกรรมการเลือกตั้ง โดยการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่เรียนรู้ไปทดลองใช้จริง เช่น การทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน หรือการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิพลเมือง

Deci และ Ryan (2000) ในทฤษฎีการพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills Development Theory) กล่าวถึงแนวคิดหลักการพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การฟัง การพูด และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้ดีขึ้น โดยการประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ โดยการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ไขปัญหาสังคมด้วยการใช้ทักษะทางสังคม เช่น การแก้ปัญหาความยากจน การช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม เช่น การออกแบบแผนการช่วยเหลือชุมชน การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จากแนวคิดของ Bandura และ Walters (1977) Kolb (2014) และ Deci และ Ryan (2000) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งสามารถใช้ในการออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนเห็นแบบอย่างการเป็นพลเมืองที่ดี มุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในโครงการช่วยเหลือชุมชน หรือการเลือกตั้ง เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด วิพากษ์และการทดลอง การพัฒนาทักษะทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5.1 แนวทางการจัดการเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Attainment Model) สู่การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

การเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการค้นหาคุณสมบัติเฉพาะที่สำคัญของสิ่งนั้น ใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่ใช่และไม่ใช่สิ่งนั้นออกจากกันได้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ของเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และสามารถให้คำนิยามของมโนทัศน์นั้นด้วยตนเอง (ทิตสนา แชมมณี, 2557)

มูลนิธิฟรีดิช เอเบิร์ต (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) มีแนวทางจัดการเรียนรู้มโนทัศน์พลเมือง โดยหลักการพื้นฐานแล้ว มโนทัศน์จะเป็นการเรียบเรียงโครงสร้างตามพุทธิพิสัย มีการระบุ และจัดกลุ่มสิ่งของและกิจกรรม และมีการสรุปหลักการ รายละเอียดต่าง ๆ จะถูกนำมารวบรวม จัดเป็นโครงสร้าง เช่น มโนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการสังคมประภิตทางการเมือง ด้ทธิตาตินิยมและมนุษยชาติ ถ้าหากผู้เรียนทราบความลึกความกว้างของความหมายในมโนทัศน์นั้น ผู้เรียนก็จะสามารถระบุและจัดกลุ่ม เหตุการณ์ และการกระทำที่มีความสัมพันธ์กันได้ สามารถแปลความหมายสิ่งที่นักเรียนสังเกตและสามารถสรุปหลักการสำคัญได้

ตาราง 6 มโนทัศน์พลเมืองจำแนกตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
1. การเห็นคุณค่าและ เคารพในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์	การอภิปรายกลุ่มย่อย และการอภิปรายในชั้นเรียน หลังจากชมวิดีโอทัศน์หรืออ่านข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหาและข้อถกเถียงเกี่ยวกับสิทธิ มนุษยชน ทั้งจากเหตุการณ์ปัจจุบันและ ประวัติศาสตร์ ผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยกตัวอย่าง และอภิปราย ถึงความสำคัญ รวมถึงเหตุผลที่พลเมืองในระบบอบ ประชาธิปไตยควรเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งสามารถปฏิบัติตนตาม หลักการดังกล่าวอย่างถูกต้อง		✓	✓

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
2. การมีความซื่อสัตย์ สุจริต และการมีความ กล้าหาญทางจริยธรรม (civic courage) เพื่อ สร้างพลเมืองที่มี คุณธรรม	กรณีศึกษา (case study) การศึกษากรณีของ บุคคลที่มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตใน บทบาทของพลเมืองหรือข้าราชการ จะช่วยให้ ผู้เรียนได้รับความรู้และแนวทางการปฏิบัติตนจาก ประสบการณ์จริงของบุคคลเหล่านั้น รวมถึงเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายถึงความสำคัญและ เหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรยึด มั่นในคุณธรรมของความซื่อสัตย์สุจริต และ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมใน ชีวิตประจำวัน	✓	✓	✓
3. การยึดถือประโยชน์ ของส่วนรวม (public goods) เป็นสำคัญความ สำนึกเป็นเจ้าของ โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่น ประเทศ และโลก	การอภิปรายกลุ่มย่อย การอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงทัศนะและอภิปรายใน ประเด็นข้อขัดแย้งที่หลากหลาย และตระหนักถึง ความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยต้องยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม			✓
4. การรู้จักสิทธิและ หน้าที่ของตนเองและการ เคารพสิทธิผู้อื่น	การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) เป็น กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึง ความเข้าใจในค่านิยมและการตัดสินใจของตนเอง ผ่านบทบาทที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้เรียนจะได้ แลกเปลี่ยนและอภิปรายถึงเหตุผล ความเห็นที่ แตกต่าง พร้อมทั้งฝึกฝนการเคารพในความ หลากหลาย เรียนรู้การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การ โต้แย้งอย่างมีเหตุผล การปรับเปลี่ยนมุมมอง และ การร่วมกันหาข้อสรุปตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งยึด มั่นในสิทธิและหน้าที่ของตนเองรวมทั้งการเคารพ สิทธิของผู้อื่น	✓	✓	

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
5. การใช้สิทธิโดยไม่ละทิ้งหน้าที่ของตน (หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว/ห้องเรียน/โรงเรียน/ชุมชน/ท้องถิ่น/ประเทศ/และโลก) และความมีวินัยในตัวเอง	การแสดงบทบาทสมมุติ (role play) เพื่อให้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติแนวทางการดำเนินชีวิตในฐานะพลเมืองอย่างถูกต้อง โดยเน้นการสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง เช่น สิทธิในการรับการศึกษา การชำระภาษีอย่างถูกต้อง การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ การป้องกันประเทศ การสนับสนุนงานราชการและส่วนรวม รวมถึงการสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓
6. การรู้จักเสรีภาพและการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ รวมถึงการเคารพเสรีภาพของผู้อื่น	กรณีศึกษา (case study) การเรียนรู้ผ่านกรณีตัวอย่างทั้งในแนวปฏิบัติที่ถูกต้องและผิดพลาด เช่น กรณีการใช้เสรีภาพโดยไม่รับผิดชอบ หรือการไม่เคารพเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถกเถียงและอภิปรายถึงความสำคัญ รวมถึงเหตุผลที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตยควรใช้เสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งเคารพเสรีภาพของผู้อื่น และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการดังกล่าว		✓	✓
7. การรักความเสมอภาคและยุติธรรม	การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Play) ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงบทบาทที่แตกต่างกันในประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับความเสมอภาคและความยุติธรรม พร้อมเชื่อมโยงกับความรู้ทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถอธิบายเหตุผลที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตยควรยึดมั่นในคุณค่าของความเสมอภาคและความยุติธรรม	✓	✓	✓

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
8. การยึดหลักภราดรภาพ และความเป็นพหุนิยม และการเคารพความ แตกต่าง	การแสดงละคร (dramatization) ช่วยให้ ผู้เรียนเข้าใจและสัมผัสถึงความรู้สึกของกลุ่ม บุคคลที่มีความแตกต่างจากตน ไม่ว่าจะเป็น ด้านเพศ อายุ เชื้อชาติ ภาษาถิ่นกำเนิด ความ พิการ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความ เชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความ คิดเห็นทางการเมือง โดยผ่านกระบวนการ แสดง ผู้เรียนจะได้บอกถึงความสำคัญและ เหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควร ยึดมั่นในหลักภราดรภาพและความเป็นพหุ นิยม ตลอดจนการเคารพความแตกต่าง หลากหลาย และสามารถปฏิบัติตามได้อย่าง เหมาะสมและถูกต้อง	✓	✓	✓
9. สันติวิธี และการแก้ไข ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	สถานการณ์จำลอง (simulation) และการ แสดงบทบาทสมมติ (role play) เพื่อให้ผู้เรียน ได้สะท้อนความคิด ความเข้าใจ มุมมอง และ ค่านิยม ผ่านการแสดงบทบาทสมมติและ สถานการณ์จำลอง นำไปสู่การถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอภิปรายถึง ความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยต้องเข้าใจหลักสันติวิธีและการ แก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี			✓
10. สิทธิมนุษยชน	กรณีศึกษา (case study) เช่นการเรียนรู้จาก กรณีต่าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค สิทธิชุมชน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในข้อมูล ข่าวสาร และการร้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบอก ยกตัวอย่าง และอภิปรายความสำคัญและ เหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้อง ยึดถือสิทธิมนุษยชน	✓	✓	✓

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
11. การรู้ทันสื่อ (media literacy)	กรณีศึกษา (Case Study) การศึกษากรณีเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลในการเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการนำเสนอข่าว รวมถึงการแยกแยะระหว่างความคิดเห็นและข้อเท็จจริง ตลอดจนการฝึกคิดวิเคราะห์และไตร่ตรองข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกรับข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ	✓		
12. การเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน ด้วย การ คิ ด อ ย่ า ง มี วิ จ า ร ญ า ณ	กรณีศึกษา (case study) จากข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีประเด็นน่าสนใจและเหมาะสมซึ่งได้รับการคัดสรรร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญรวมถึงเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีการเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมการนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ	✓	✓	✓
13. การมีจิตสำนึกรวมหมู่ การทำงานเป็นหมู่คณะ (team spirit and team working) และการแก้ไข ปัญหาร่วมกัน	การเรียนรู้ด้วยเกม (game) เพื่อฝึกการทำงานและการแก้ปัญหาเป็นหมู่คณะเพื่อให้เห็นว่าคุณค่าและเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนจะได้บอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญรวมถึงเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีจิตสำนึกร่วมและสามารถทำงานเป็นทีมพร้อมทั้งแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทของตน		✓	✓

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
14. การคิดอย่างมี วิจรณญาณในระบอบ ประชาธิปไตย ความมี เหตุผล ชอบใช้ปัญญา ไม่ เชื่อง่าย การเรียนรู้จาก ปัญหาการตั้งคำถาม การ วิจัย การค้นคว้าการ รวบรวมข้อมูล การโต้แย้ง การคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิดสืบสาว หาสาเหตุ การคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การคิด เปรียบเทียบ การคิด ประเมินค่าและการ ตัดสินใจ	การสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) และการพูดคุยปรัชญาในห้องเรียน (philosophy in a classroom) เกี่ยวกับประเด็นที่เป็นข้อถกเถียง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด และพัฒนาคุณภาพ ของการคิดให้มีหลักการ มีเหตุผลและมี วิจรณญาณมากยิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน บอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญ รวมถึงเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องฝึกคิดอย่างมีวิจรณญาณ และ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน	✓	✓	
15. ทักษะการสื่อสารใน ระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การฟัง การอ่าน การค้นคว้า การจับ ใจความ การสรุปความ การย่อความ การขยาย ความ การตีความ การ แปลความ การพูด การ เขียน การโต้เถียง การ อภิปราย การวิจารณ์การ กล้าแสดงความคิดเห็น เหมาะสม ตลอดจนการ รับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ (learning through practice) และการแสดงบทบาทสมมติ (role play) เป็นการส่งเสริมทักษะการฟัง อ่าน ค้นคว้า จับ ใจความ สรุป ย่อ ขยาย ตีความ แปลความ รวมถึง การฝึกพูด เขียน ได้ว่าที่ อภิปราย วิจรณ และการ แสดงออกทางความคิด พร้อมทั้งฝึกการรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน บอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญ และเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี และสามารถ สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพ ภายในสังคมประชาธิปไตย	✓	✓	

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพลีทิต		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
16. การยัดหลักเสียงข้าง มาก และการเคารพลีทิต ของเสียงข้างน้อย	การแสดงบทบาทสมมุติ (role play) เพื่อให้ปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องในชีวิตจริงเพื่อให้ผู้เรียนบอก พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยัดหลักเสียง ข้างมากและเคารพลีทิตของเสียงข้างน้อย และ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง		✓	✓
17. การพัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจพฤติกรรม และการทำงานของตนเอง อยู่เสมอ	การอภิปรายกลุ่มย่อย (small group discussion) / การอภิปรายในชั้นเรียน (classroom discussion) การอภิปรายทั้งในกลุ่มย่อยและใน ชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ พฤติกรรม รวมถึง ทักษะการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ	✓		
18. การมีจิตสาธารณะ (public mindedness) และ การมีจิตอาสา (volunteerism) การมี ส่วนช่วยครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ	การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ (learning through project operating) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้มี ส่วนร่วมตั้งแต่การสำรวจและระบุปัญหา เสนอ แนวทางแก้ไข อภิปรายและพิจารณาทางเลือกใน การแก้ไข ตัดสินใจโดยใช้วิธีลงมติหรือ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือด้วยเหตุผล วางแผนดำเนินการ ปฏิบัติตามแผน และสรุปผล การดำเนินงาน กระบวนการนี้มุ่งเน้นพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้เรียน พร้อมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่สามารถตั้งคำถาม ค้นคว้าอย่างเป็นระบบ วางแผนและลงมือแก้ไข ปัญหาอย่างยั่งยืน ยุติธรรม รวมถึงสามารถจัดการ กับปัญหาเชิงโครงสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ			✓

ตาราง 6 (ต่อ)

มโนทัศน์การเรียนรู้ (learning concepts)	ความสามารถและทักษะ	จำแนกตามองค์ประกอบ ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
		เคารพ ตนเอง	เคารพ ผู้อื่น	เคารพ สังคม
19. การมีส่วนร่วม ทางการเมือง	การเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติ การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มย่อย และการอภิปรายในชั้นเรียน เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถบอกเล่า ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญพร้อมเหตุผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างถูกต้องและรับผิดชอบ	✓		✓
20. ความรู้พื้นฐานทาง การเมือง (political literacy)	การอภิปรายกลุ่มย่อย (small group discussion) และการอภิปรายในชั้นเรียน (classroom discussion) เรื่องการพึ่งพาอาศัยกันของมนุษย์ในสังคมว่ามนุษย์สามารถดำรงชีวิตโดยลำพังโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นได้หรือไม่ รวมถึงบทบาทของการเมืองในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ พลังงาน และคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม ตั้งแต่กิจกรรมประจำวันตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน และกิจกรรมตั้งแต่เกิดจนถึงตายที่เกี่ยวข้องกับรัฐ และการเมือง ตลอดจนการวิเคราะห์ว่าการเมืองมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร ผ่านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ เช่น ถนน โรงเรียน โรงพยาบาล และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่รัฐจัดหาและบริหารจัดการ	✓	✓	✓

ที่มา: (มูลนิธิฟรีดิช เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ และจำแนกมโนทัศน์พลเมืองของมูลนิธิฟรีดิช เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) เป็น

3 ด้าน ตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ ดังนี้ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ มโนทัศน์พลเมืองที่มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) มีมโนทัศน์ จำนวน 20 ข้อ สามารถจำแนกตาม องค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้ทุกข้อ มีมโนทัศน์บางข้อตรงกับองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ มากกว่า 1 ด้าน เช่น มโนทัศน์ข้อที่ 20 ความรู้พื้นฐานทางการเมือง (political literacy) ตรงกับองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนรู้ มโนทัศน์ (Concept Attainment Model) จึงเหมาะสมที่นำมาใช้เป็นแนวทางการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิต่อไป

3.5.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้เคารพสิทธิสู่การปฏิบัติ

Thewanaruemikul (2013) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

1. ฝึกฝนการเคารพกติกา โดยให้ผู้เรียนร่วมกันตกลงกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติตามกติกาเป็นระยะ และสรุปผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองว่าละเมิดกติกาข้อใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกติกาได้อย่างเคร่งครัด กิจกรรมนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพกติกาในสังคม เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. ฝึกเคารพสิทธิผู้อื่น โดยตั้งคำถามสะท้อนเช่น “คุณเคยถูกละเมิดสิทธิอะไรบ้าง” และ “คุณเคยละเมิดสิทธิหรือกติกาอะไรบ้าง” เพื่อชี้ให้เห็นว่า สาเหตุส่วนใหญ่ของการละเมิดสิทธิผู้อื่นมักมีต้นเหตุจากพฤติกรรมของตนเอง ดังนั้น การเริ่มต้นแก้ไขที่ตนเองด้วยการเคารพสิทธิผู้อื่น จะช่วยลดปัญหาการละเมิดสิทธิในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ฝึกเคารพความแตกต่าง โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มขนาด 8-15 คน เพื่อระดมสมองและวิจารณ์ประเด็นปัญหาที่ได้รับมอบหมาย ภายใต้กติกาที่สมาชิกต้องฟังกันอย่างตั้งใจ ห้ามโต้แย้งหรือเถียง แต่สามารถซักถามได้ จากนั้นให้สรุปความคิดเห็นรวมของกลุ่มและนำเสนอหน้าชั้นเรียน กิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับความหลากหลายของมุมมองในสังคมอย่างสร้างสรรค์

4. ฝึกการเคารพหลักความเสมอภาค โดยมอบหมายให้ผู้เรียนไปสัมภาษณ์บุคคลที่ตนเห็นว่ามีฐานะด้อยกว่า หรือนำเสนอคลิปวิดีโอที่สะท้อนความคิด ความเป็นอยู่ หรือวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่มีฐานะหรือสถานภาพแตกต่างกัน จากนั้นชี้ให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิและความเสมอภาคกันอย่างเท่าเทียม

5. ฝึกการพึ่งพาตนเอง โดยใช้วิธีการเดียวกับการฝึกเคารพความแตกต่าง โดยให้ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าปัญหาต่าง ๆ มักเกิดจากการกระทำหรือความคิดของตนเอง และปัญหาเหล่านั้นจึงสามารถแก้ไขได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง

6. ฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วให้ผู้เรียนพูดถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ พร้อมกับให้ผู้สอนชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคม จากนั้นมอบหมายกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สรุปจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติ (Thewanaruemitkul, 2013) รูปแบบกิจกรรมทั้ง 6 ข้อ คือ ฝึกการเคารพกติกา ฝึกการเคารพสิทธิผู้อื่น ฝึกการเคารพความแตกต่าง ฝึกการเคารพหลักความเสมอภาค ฝึกการพึ่งพาตนเอง ฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแนวทางในการพัฒนาสู่การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเคารพสิทธิตนเอง เคารพสิทธิผู้อื่น และเคารพสิทธิสังคมต่อไป

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้เคารพสิทธิสอดคล้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติและพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นนักประชาธิปไตย มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเคารพความคิดเห็นและยอมรับความหลากหลายของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งร่างกาย บุคลิกภาพ และต้องชี้ให้เห็นผลกับสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักสันติวิธี รวมทั้งสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยควรเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังค่านิยม เจตคติที่ดี รวมถึงความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยภายใต้พระมหากษัตริย์ โดยการใช้กิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น การเล่นเกม การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายอย่างเสรี รวมถึงฝึกฝนทักษะวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ

3. ควรส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักประชาธิปไตย ฝึกทักษะที่นำไปสู่การมีทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบวินัยของสังคม รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ

4. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดีที่มีจิตสาธารณะ โดยสนับสนุนให้ฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคม เช่น การรณรงค์เลือกตั้ง การทำงานร่วมกันเป็นทีม การพัฒนาภาวะผู้นำ และการเป็นสมาชิกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติบนพื้นฐานของวิถีประชาธิปไตย โดยให้มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด และฝึกฝนการวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลอย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติของ Thewanaruemitkul (2013) และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557) มีสอดคล้องกันเพื่อพัฒนาสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้เคารพสิทธิสู่การปฏิบัติ ตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ คือ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ดังนี้

ตาราง 7 สังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติ

รูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ สร้างพลเมืองสู่การ ปฏิบัติ	องค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
	ด้านที่ 1 การเคารพ สิทธิตนเอง	ด้านที่ 2 การเคารพ สิทธิผู้อื่น	ด้านที่ 3 การเคารพ สิทธิของสังคม
Thewanaruemitkul (2013)	- ฝึกการเคารพ - ฝึกการเคารพความ แตกต่าง ฝึกการ พึ่งพาตนเอง	- ฝึกการเคารพ - กติกา ฝึกการเคารพ สิทธิผู้อื่น	- ฝึกการเคารพ - ฝึกการเคารพหลัก ความเสมอภาค - ฝึกความรับผิดชอบ ต่อสังคม

ตาราง 7 (ต่อ)

รูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ สร้างพลเมืองสู่การ ปฏิบัติ	องค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
	ด้านที่ 1 การเคารพ สิทธิตนเอง	ด้านที่ 2 การเคารพ สิทธิผู้อื่น	ด้านที่ 3 การเคารพ สิทธิของสังคม
สำนักเรียนงาน คณะกรรมการการ เลือกตั้ง (2558)	- ทักษะคิดและ พฤติกรรมเป็นนัก ประชาธิปไตย - กิจกรรมการเรียนรู้ วิถีประชาธิปไตยโดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ - ติดตามข้อมูล ข่าวสาร ผักผ่อนทักษะ วิเคราะห์แยกแยะ ข่าวสารที่ถูกต้อง	- มีส่วนร่วมใน กิจกรรม - ยอมรับในความ แตกต่างหลากหลาย ของผู้เรียนทั้งด้าน ร่างกาย บุคลิกภาพ	- ทักษะคิดและ พฤติกรรมเป็นนัก ประชาธิปไตย - กิจกรรมการเรียนรู้ วิถีประชาธิปไตยที่เน้น ให้ผู้เรียนตระหนักถึง ของการดำเนินชีวิต ตามวิถีประชาธิปไตย - มีส่วนร่วมใน กิจกรรม ประชาธิปไตย - พัฒนาตนเอง และมี ส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติตาม วิถีประชาธิปไตย

ที่มา: Thewanaruemitkul (2013) และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและ
สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557)

3.5.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อส่งเสริมความเป็น พลเมืองรู้เคารพสิทธิ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Critical Thinking" หมายถึง การ
คิดอย่างใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบจากความเชื่อหรือความรู้ต่างๆ (Reflective
thought) โดยการอาศัยหลักฐานมาสนับสนุน รวมทั้งข้อสรุปอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในขอบเขตของเรื่อง
นั้น ๆ 2 สถานการณ์คือการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากหรือซับซ้อน และสิ้นสุดลง

ด้วยสถานการณ์ที่เกิดความชัดเจน (Dewey, 1998) โดยมีแนวคิดของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถสรุปได้ 3 ประการ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) ดังนี้

1. กลุ่มของคนทั่วไป กลุ่มนี้ถือว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความคิดในการคอยจับผิด ความคิด ช่างสงสัย และความคิดที่จะปฏิเสธความเชื่อถือต่าง ๆ
2. กลุ่มของนักการศึกษา กลุ่มนี้ถือว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณคล้ายกับการแก้ปัญหา (Problem - Solving) โดยเชื่อว่าถ้านักเรียนมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหามากเท่าใด นักเรียนก็จะมีทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณมากเท่านั้น
3. กลุ่มของนักการศึกษาอีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มนี้ถือว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความหมาย ในการประเมินข้อมูล โดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะที่มีหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับ เพื่อจะนำมาใช้ในการตัดสินใจ การยอมรับหรือปฏิเสธคำกล่าวอ้างต่าง ๆ

นอกจากนี้ (Ennis, 1985) ได้กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถในการระบุปัญหา หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏการณ์ หรือสถานการณ์ เพื่อค้นหาและกำหนดประเด็นปัญหา ข้อสงสัย หรือคำถามสำคัญ รวมถึงการทำความเข้าใจความหมายของคำและตรวจสอบความชัดเจนของข้อความ ความสามารถในขั้นตอนนี้ ถือเป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญของกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการคิดต่อยอด
2. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา เป็นกระบวนการในการสืบค้น ค้นคว้า และแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือประเด็นที่กำลังพิจารณา เพื่อสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการคิดและวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล หมายถึง การประเมินแหล่งข้อมูล ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยพิจารณาความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความน่าไว้วางใจของแหล่งข้อมูล ซึ่งหากใช้แหล่งข้อมูลที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้ได้ข้อสรุปที่คลาดเคลื่อนหรือผิดพลาด
4. การแยกแยะความแตกต่างของข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้มาจากแหล่ง ที่ น่าเชื่อถือ หรือมีความถูกต้องเพียงพอแล้ว นำมาแยกแยะความแตกต่างของข้อมูล ตีความข้อมูล ประเมินว่าข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็น คำโฆษณา คำชวนเชื่อ หรือการกล่าวอ้างเกินจริง ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากประสบการณ์เดิม
5. การวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เข้าด้วยกัน เพื่อหาความสัมพันธ์และกำหนดข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ซึ่งอาจใช้กระบวนการอุปนัยหรือนิรนัยตามบริบท โดยยึดหลักการคิดอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณ

6. การนำไปใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำข้อสรุปนั้นมาดูความสมเหตุสมผล ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และการประเมิน ประกอบกับการพิจารณาว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ และจะเกิดผลตามมาอย่างไร

สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถนำไปพัฒนาสู่กระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้เรียนจะเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ คือ สามารถในการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล แยกแยะความแตกต่างของข้อมูล หาข้อสรุป และนำไปใช้ประโยชน์ได้

Brookfield (1987) ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การนิยามและการตั้งข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่ทำลายต่อการคิด ซึ่งแต่ละบุคคลมีมุมมองทางการคิดที่แตกต่างกัน อันเนื่องจากประสบการณ์ ความเชื่อส่วนตัวและค่านิยม การตอบโดยการตั้งข้อสันนิษฐานจะช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี ดังคำถามตัวอย่าง เช่น เมื่อท่านเห็นบุคคลคนหนึ่งแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเก่าๆ ที่ขาดวิน ท่านตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวอย่างไร / เมื่อท่านเห็นนักร้องคนหนึ่งแต่งตัวแนวร็อค ท่านคิดว่าวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร / เมื่อท่านได้ฟังว่าเพื่อนของท่านติดเชื้อ HIV ท่านมีความคิดอย่างไร การตอบคำถามดังกล่าว ล้วนเป็นการคิดและการตั้งข้อสันนิษฐานเอง ซึ่งบางคนอาจมีหลักฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในขณะที่ส่วนใหญ่จะเป็นความคิดเห็นหรือมุมมองส่วนตัวมากกว่า

2. การจัดโครงการหรือมีกิจกรรมให้สืบค้นและได้จินตนาการเรื่องต่าง ๆ

3. การไตร่ตรองสะท้อนความคิดเกี่ยวกับมุมมองตนเองและมุมมองผู้อื่นในเวลาเดียวกัน แต่การตัดสินใจสุดท้ายนั้นต้องเป็นของผู้เรียนเอง

4. การฝึกคิดให้เหตุผลกรณีต่าง ๆ

5. การใช้กิจกรรมกลุ่มระดมความคิด สรุปหลักการ ร่วมกันอภิปรายและสะท้อน ความคิด

สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Brookfield, 1987) เป็นการฝึกคิดด้วยกิจกรรม ควรกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมให้ความสนใจไตร่ตรองสะท้อนความคิดเกี่ยวกับมุมมองตนเองและมุมมองผู้อื่น มีเหตุผลเชิงคุณธรรม เคารพการคิดและตัดสินใจของตนเอง ในขณะเดียวกันต้องเคารพและไม่ด่วนตัดสินใจผู้อื่น เมื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะนำไปสู่การเป็นนักคิดที่ดีและการเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

3.5.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยแนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ (Restorative Approach) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

พิชาติ แก้วพวง (2563) ได้กล่าวถึงแนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ ซึ่งได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้งในห้องเรียนนั้น โดยนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกลวิธีในการระงับข้อพิพาทในกระบวนการตัดสินหรือวิธีคิดแบบ "ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์" โดยผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (peace) อยู่ร่วมกันด้วย ความรัก (love) ความเอื้ออาทรกันและกัน (caring) และความเมตตากรุณาแก่กัน (mercy) และคำหลัก 4 คำที่กล่าวมานี้ต้องอยู่บนหลักการสำคัญคือความเสมอภาค การยอมรับอย่างให้เกียรติ (respect) ซึ่งกันและกัน กลวิธีการสอนเชิงสมานฉันท์ จึงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทในวิถีทางของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่ความรัก ความเอื้ออาทร ความกรุณาที่มนุษย์พึงมีต่อกัน และดำเนินการโดยยึดหลักความเสมอภาคการยอมรับอย่างให้เกียรติ ไม่ว่ากระบวนการนี้ดำเนินการด้วยรูปแบบใด ๆ ดังนั้นแนวคิดทางการสอนเชิงสมานฉันท์จึงต้องเริ่มตั้งแต่ ความคิด ความเชื่อ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และสังคมโดยรวม สำหรับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชมใจ (Encounter) คือ ผู้เรียนที่เป็นผู้เสียหายและผู้กระทำผิดตกลงยินยอมเผชิญหน้าในการเข้าร่วมประชุม ซึ่งในการประชุมอาจมีผู้สนับสนุนทั้งสองฝ่ายและผู้ประสานงานหรือ ผู้ไกล่เกลี่ยเข้าร่วมด้วย โดยมีการประชุม การพูดคุย สร้างความเข้าใจ และบรรลुข้อตกลง

ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends) คือ ผู้เรียนมีการขอโทษ การขอขมาต่อหน้ากลุ่มเพื่อน ตัวต่อตัว หรือการชดใช้เชิงสัญลักษณ์ เช่น การทำงานบริการสังคม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การขอความกรุณา และการยินดีชดใช้ค่าเสียหาย

ขั้นที่ 3 ขอรับผิดชอบ (Reintegration) คือ ผู้เรียนมีการสมานฉันท์ยอมรับว่าก่อเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายและตระหนักถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เรียนได้คืนดีกัน มีการให้เกียรติ การช่วยเหลือสงเคราะห์กัน และมีความพร้อมรับผิดชอบ (accountability)

ขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion) คือ ผู้เรียนมีการหลอมรวม มีการให้อภัยเพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีใหม่ฐานผู้ให้อภัยและผู้ได้รับการอภัย และไม่ใช่ในฐานะศัตรูโดยมีการยอมรับผลประโยชน์ร่วมกัน การยอมรับกระบวนการเพื่อสร้างความสมานฉันท์ร่วมกันเช่น การรับอาสาทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยความยินดี เป็นต้น

ผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ โดยทั้ง 4 ขั้น

คือ ขั้นที่ 1 ช่มใจ (Encounter) ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends) ขั้นที่ 3 ขอรับผิดชอบ (Reintegration) และ ขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion) ซึ่งสามารถจำแนกแนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ (Restorative Approach) ตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ดังนี้

ตาราง 8 แนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ (Restorative Approach) ตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

แนวคิดทางการสอน แบบสมานฉันท์	องค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ		
	ด้านที่ 1 การ เคารพสิทธิตนเอง	ด้านที่ 2 การ เคารพสิทธิผู้อื่น	ด้านที่ 3 การเคารพ สิทธิของสังคม
ขั้นที่ 1 ช่มใจ (Encounter)	✓	✓	
ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends)	✓	✓	✓
ขั้นที่ 3 ขอรับผิดชอบ (Reintegration)		✓	✓
ขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion)	✓	✓	✓

สรุปตารางสังเคราะห์แนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ (Restorative Approach) จำแนกตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้ดังนี้ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ได้แก่ ขั้นที่ 1 ช่มใจ (Encounter) ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends) และขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion) ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ช่มใจ (Encounter) ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends) ขั้นที่ 3 ขอรับผิดชอบ (Reintegration) และขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion) ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ได้แก่ ขั้นที่ 2 ขอโทษ (Amends) ขั้นที่ 3 ขอรับผิดชอบ (Reintegration) และขั้นที่ 4 เข้าใจ (Inclusion) แนวคิดทางการสอนแบบสมานฉันท์ (Restorative Approach) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทในวิถีทางของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แสดงถึงการเคารพตนเองและผู้อื่น ที่มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่ความรัก ความเอื้ออาทร ความกรุณาที่มนุษย์พึงมีต่อกัน และดำเนินการโดยยึดหลักความเสมอภาคการยอมรับอย่างให้เกียรติ

3.5.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางสังคมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กล่าวถึง กระบวนการทาง

สังคมว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมการทำงานร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ก่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีร่วมกัน โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ให้โอกาสผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน
2. มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. ให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการใฝ่รู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่ และทุกสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพของชุมชน ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผลที่เกิดกับผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางสังคม ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดคุณลักษณะหลายประการ เช่นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทางที่ดี การสร้างทีมงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัย มีทักษะทางสังคม

3.5.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

การใช้เทคนิคหมวกความคิด 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นเครื่องมือพัฒนาการโดย De Bono (1985) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในห้องเรียน โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาถึงปัญหาหรือสถานการณ์จากมุมมองที่หลากหลายทั้งด้านข้อมูล ความรู้สึก ความเสี่ยง ความคิดสร้างสรรค์ การมองโลกในแง่ดี และการควบคุมกระบวนการคิด ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน

โดยแบ่งการคิดออกเป็น 6 มุมมองหรือ “หมวก” ที่แตกต่างกัน ได้แก่ หมวกสีขาว หมายถึง ข้อมูล, หมวกสีแดง หมายถึง ความรู้สึก, หมวกสีดำ หมายถึง ความเสี่ยง/ข้อจำกัด, หมวกสีเหลือง หมายถึง ข้อดี/ประโยชน์, หมวกสีเขียว หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ และหมวกสีน้ำเงิน หมายถึง การจัดการกระบวนการคิด เทคนิคนี้ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมองปัญหาอย่างรอบด้านและแสดงออกอย่างมีเหตุผล

สามารถนำเทคนิคหมวกความคิด 6 ใบ (Six Thinking Hats) มาใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ญาณ โดยมองปัญหาด้านสิทธิเสรีภาพในหลายมิติ เช่น มองข้อมูลตามความจริง (หมวกขาว) และพิจารณาผลกระทบเชิงลบของการไม่เคารพสิทธิ (หมวกดำ) แสดงออกถึงความรู้สึกและความเห็นส่วนตัวอย่างมีมารยาท ผ่านหมวกสีแดง ที่เปิดโอกาสให้รับฟังและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง มองหาทางแก้ไขหรือพัฒนาสังคมด้วยความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้หมวกสีเขียว ช่วยให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเคารพสิทธิ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และตัดสินใจร่วมกัน โดยหมวกสีน้ำเงินจะช่วยควบคุมและจัดระบบการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้เทคนิคหมวกความคิด 6 ใบ จึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ โดยการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางสังคม เป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ หากพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างทีมงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัย มีทักษะทางสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นการเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคมทั้งสิ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อที่ดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ดังนี้

4.1 งานวิจัยในประเทศไทย

นลินี จินกุล, มนตา ตูลย์เมธาการ, และ วิไลลักษณ์ ลังกา (2567) วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2) เพื่อพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 1,989 คน ใช้วิธีคัดเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความเป็นพลเมืองตึ่รับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม LISREL และการวิเคราะห์ Graded-Response Model ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ แบบตรวจให้คะแนนมากกว่า 2 ค่า ด้วยโปรแกรม IRT Pro ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองตึ่รับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ค่านิยมวิถีประชาธิปไตย ชีวิตของชุมชนและสังคม การมีส่วนร่วมในวิถีความเป็นประชาธิปไตย และการเสนอแนวทางแก้ปัญหาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมจำนวน 32 ตัวบ่งชี้ แบบวัดความเป็นพลเมืองตึ่รับรู้มีคุณภาพตามคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยา ได้แก่ 1) อำนาจจำแนก และความยาก พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.221- 0.617 มีค่าพารามิเตอร์ความชัน หรือพารามิเตอร์อำนาจจำแนก ระหว่าง 0.48 ถึง 1.90 และค่าพารามิเตอร์เทรซโฮลด์ หรือพารามิเตอร์ ความยาก ระหว่าง -6.37 ถึง 3.49 2) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ความเชื่อมั่น พบว่า ความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายใน เท่ากับ 0.911 ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง เท่ากับ 0.983 และความเชื่อมั่นจากการวิเคราะห์ Graded-Response Model เท่ากับ 0.920

หมัดเฟาชี รูปามา (2566) วิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่เข้าร่วมโครงการพลเมืองไทยในยุค 4.0 จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามความเป็นพลเมืองเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวนค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์เปรียบเทียบตามลักษณะประชากรใช้สถิติ T-test ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า 1) นักเรียนมีความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.38 2. ด้านให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.35 3. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.17 และ 4. ด้านการให้ความสำคัญกับอริสราภาพ ความก้าวหน้า และทันสมัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 3.99 ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำแนกตามลักษณะประชากรพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่กลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุ และระดับชั้นมัธยมศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวรรณ จุลมั่ง (2564) วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 17 เพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และประเมินแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ระดับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีระดับความเป็นพลเมืองดีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แนวทางการกำหนดนโยบาย/กลยุทธ์ แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี แนวทางการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน ผลการประเมินแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามกรอบมาตรฐานการประเมิน พบว่า ในภาพรวมมีคุณภาพในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้านพบว่า สูงสุด คือ ด้านอรรถประโยชน์

วาทียา ศรีวิรัตน์ และ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2566) ทำวิจัยเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของ กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร 2. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดการศึกษาบนฐาน ทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร การวิจัยนี้เป็นการ วิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล ร่วมกับการ ตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของ กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร พบว่า ครูผู้สอน ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากนัก รวมถึงนักเรียนไม่สามารถนำความรู้เรื่องสิทธิ มนุษยชนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ การสอนเน้นการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับปฎิญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชน ประกอบการใช้ใบงานและสื่อเทคโนโลยีพื้นฐาน มีการวัดและประเมินผลการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำแบบทดสอบ อีกทั้ง สภาพแวดล้อมและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการ เรียนรู้ 2. ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการ จัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัด พิจิตร พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนและเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้ทันต่อ สถานการณ์ปัจจุบัน สื่อการเรียนรู้หลากหลายน่าสนใจ รวมทั้งนักเรียนมีความสุขและมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้ ให้ความสนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ตนเองและสังคม

ณัฐดนัย พยัฆพันธ์ (2565) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี วิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี และทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์วัฒนธรรมทาง การเมืองจำแนกตามคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน อันนำไปสู่แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรม การเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครสุ ราษฎร์ธานี ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยสำรวจด้วยการใช้แบบสอบถามปลายปิดเป็นเครื่องมือ ในการวิจัยเป็นหลัก ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตาม สูตรของทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมและแต่ละด้าน มีความ

คิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยต่าง ๆ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ สำหรับแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนในพื้นที่ คือ สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรบรรจุเนื้อหาหลักสูตรเกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในหลักสูตรการเรียนรู้อุทิศช่วงวัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้นักเรียนมีพื้นที่ในการแสดงออกทางสังคม การเมือง เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมการเรียนรู้นอกจากการเรียนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และแสดงออกทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

พนารัตน์ วิทย์อนันต์, กฤษดา วัฒนศักดิ์, และ วิรลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2563) วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมาและเพื่อเปรียบเทียบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านการพัฒนาการเคารพความแตกต่าง ด้านการสร้างอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านการพัฒนาการเคารพหลักความเสมอภาค ด้านการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านการพัฒนาการเคารพกติกา เคารพกฎหมาย และการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมาที่มีสภาพทั่วไปต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย และคนอื่น ๆ (2562) วิจัยเรื่องหน้าที่ของพลเมืองกับการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพสู่ความเป็นพลเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางในการกำหนดกลไกทางกฎหมายที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง เพื่อให้ประชาชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนเสนอแนะมาตรการที่ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองกับการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผลจาก

การศึกษาพบว่า (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มิได้บัญญัติหน้าที่ของพลเมืองไว้โดยตรง หากแต่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยกำหนดให้รัฐและหน่วยงานของรัฐต้องเคารพสิทธิดังกล่าว และ (2) จากการศึกษาค่านิยมพื้นฐานที่สะท้อนความเป็นพลเมืองในบริบทของประเทศต่าง ๆ พบว่ามีค่านิยมร่วมบางประการที่ปรากฏอย่างสอดคล้องกัน เช่น การมีความตื่นรู้ต่อบทบาทของตน การมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการยอมรับความหลากหลายทางความคิดเห็นและวัฒนธรรม จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอว่าควรมีการกำหนดกลไกและมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่พลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเหมาะสมภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ

จิตติวรดา พลเยี่ยม และ ประสาท เนืองเฉลิม (2561) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของความเป็นประชาธิปไตย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วม (2) การเคารพซึ่งกันและกัน (3) ความรับผิดชอบ และ (4) การตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยต้องยึดถือหลักการรู้จักใช้เหตุผลหลักความสมัครใจ มีน้ำใจนักกีฬา ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง และทุกคนมีความเท่าเทียมกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ครูและนักเรียนต้องร่วมมือกันคิด และร่วมมือกันทำ ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นเน้นการมีส่วนร่วมในการคิดและการทำงาน ร่วมกันคิดไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเสมอ ไม่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันว่าใครเก่งกว่าใครวิชาดา พินลา (2560) วิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย พบว่าดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย เป็นกระบวนการพัฒนาพลเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ และการไว้ความรุนแรงอันเป็นชนวนเหตุของละเมิดข้อตกลงร่วมกันของสังคม เพื่อให้สมาชิกทุกคนรู้จักตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ โดยเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความ

ขัดแย้งในเรื่องทัศนคติ ความคิด ความเชื่อต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ครูผู้สอนในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนที่เป็นทรัพยากรบุคคลของชาติที่สำคัญ ในการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และเจตคติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง มีวิจารณญาณในการเลือกตั้ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุขสืบต่อไป

วสันต์ พรพุทธิพงศ์, สุวุฒิสฤกษจากร, และ ดิเรก ทองอร่าม (2558) วิจัยเรื่องการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี และการรับรู้ที่มีต่อคุณลักษณะพลเมืองที่ดีของเยาวชน รวมถึงศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีของเยาวชน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยดังนี้ ผลการศึกษา ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ทั้งนี้จากการทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระกับระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีพบว่า ตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองที่สามารถพยากรณ์ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถพยากรณ์ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีได้ร้อยละ 56.60 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.48

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Hébert, Goulet, Tardif-Grenier, และ Archambault (2024) ได้ศึกษาถึงการเชื่อมโยงระหว่างความแตกต่างด้านคุณค่าของครอบครัว-โรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียนในวัยรุ่นจากภูมิหลังของผู้พยายและไม่ใช่ผู้พยาย พบว่า การลดความคลาดเคลื่อนด้านคุณค่าและการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่มีคุณภาพสูง สำหรับนักเรียนทุกคนนั้นเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสังคม ครูจึงควรรู้สึกถึงความความอ่อนไหว

ของนักเรียนที่เป็นผู้อพยพ กับนักเรียนที่ไม่ใช่ผู้อพยพมากขึ้น จะทำให้นักเรียนที่เป็นผู้อพยพรู้สึกใกล้ชิดกับโรงเรียนมากขึ้น และช่วยให้พวกเขาจัดการกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ การรู้ถึงความแตกต่างมีคุณค่ากับความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกับ การลดความคลาดเคลื่อนด้านคุณค่ายังช่วยลดความไม่ลงรอยกันทางวัฒนธรรมที่เยาวชนอาจเผชิญในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคมที่หลากหลาย สิ่งนี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถสนับสนุนความสามารถของนักเรียนจากทุกภูมิหลังได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน

Coleman และ Leider (2022) ได้ศึกษากรอบหลักสูตรและแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยเริ่มจากการวางกรอบพื้นฐานทางทฤษฎีสำหรับหลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองประชาธิปไตย และสำรวจแบบจำลองของการสอบสวนทางวิทยาศาสตร์และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และอธิบายคุณลักษณะสำคัญซึ่งช่วยให้เยาวชนสร้างมุมมองของตนเองในฐานะตัวแทนที่ใช้วิทยาศาสตร์เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบุคคลและสังคม เพื่อยกระดับการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

Yolak, Kiziltepe, และ Seggie (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรซ่อมเสริมในชีวิตทางวิชาการและการมีส่วนร่วมทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาถึงผลกระทบของการศึกษานอกระบบ เช่น หลักสูตรฟื้นฟู ที่มีผลต่อชีวิตของนักเรียน และกระบวนการที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาวิชาการและสังคมของพวกเขา การศึกษาดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้เข้าร่วม 40 คน (นักเรียน 12 คน ผู้ปกครอง 12 คน ครูและผู้บริหาร 16 คน) ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรฟื้นฟูเหล่านี้ มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านวิชาการ สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และอาชีพต่อชีวิตของนักศึกษา นอกจากนี้ เมื่อความสำเร็จของโรงเรียนดีขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้วิธีใช้เวลาว่างอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เข้าสังคม เพิ่มความมั่นใจในตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง และเคารพสิทธิของตนเองมากยิ่งขึ้น

Portney, Niemi, และ Eichenberg (2009) ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของเยาวชนที่มีสถานภาพครอบครัวแตกต่างกันจากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

เยาวชนที่มีสถานภาพครอบครัวแตกต่างกัน พบว่า เยาวชนที่เติบโตในครอบครัวซึ่งบิดามารดามีระดับการศึกษาสูง และมีความสนใจในประเด็นทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมืองมากกว่า โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนหญิง ซึ่งพบว่าได้รับอิทธิพลจากบิดามารดาในด้านดังกล่าวมากกว่าเยาวชนชาย ทั้งนี้ การพูดคุยหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองระหว่างเยาวชนกับบิดามารดา ยังส่งผลในเชิงบวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเลือกตั้งเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มเยาวชนหญิงมากกว่าชาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากิจกรรมในลักษณะของการมีส่วนร่วมในชุมชน หรือกิจกรรมที่ไม่แสวงหากำไร พบว่าเยาวชนชายมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวมากกว่าเยาวชนหญิง

Scott และ Graham (2015) ได้ศึกษา เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้านการรับใช้สังคม เพื่อการเอาใจใส่และการมีส่วนร่วมในชุมชนของนักเรียนระดับประถมศึกษาผู้วิจัยกล่าวว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในเด็กก่อนวัยรุ่นจะมีค่อนข้างน้อย ในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เช่น ความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ และการมีส่วนร่วมในชุมชน ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ความตระหนักในพลเมือง ความรู้ความสามารถของพลเมือง โดยมีการออกแบบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ที่ครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปลูกฝังเด็กเยาวชน และประชาชนนับตั้งแต่เกิดจนตาย ในเรื่องของความเป็นพลเมือง เรื่องของสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การมีส่วนร่วม มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการดำรงตนในวิถีประชาธิปไตย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods) คือ ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ร่วมการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วยการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 110,493 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต1, 2567; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต2, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 399 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane Taro (1973)

สูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ระดับของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{110,493}{1+110,493 (.05)^2}$$

$$n \approx 398.58$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือประมาณ 399 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินระดับความเป็นพลเมือง พลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมี ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพ สิทธิเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด กำหนดนิยาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบ ประเมิน

2) กำหนดรูปแบบ และโครงสร้างเนื้อหาของแบบประเมิน โดยกำหนดรูปแบบ ของแบบประเมินให้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale)

3) ร่างแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ซึ่งมี ลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา ขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษา และข้อ คำถามแบบปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของ นักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อ ได้แก่ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง จำนวน 12 ข้อ ด้าน ที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น จำนวน 13 ข้อ และด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะ ของข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Likert Rating Scale) 5 ระดับ มีรายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้

- 1 = น้อยที่สุดหรือไม่มี หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อยที่สุด (0 - 20%)
- 2 = น้อย หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อย (21 - 40%)
- 3 = ปานกลาง หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับปานกลาง (41 - 60%)
- 4 = มาก หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมาก (61 - 81%)
- 5 = มากที่สุด หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมากที่สุด (81 - 100%)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งมีลักษณะของข้อ

คำถามเป็นแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามวิธีของ Best (1970) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติหรือพฤติกรรมเกิดขึ้นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติหรือพฤติกรรมเกิดขึ้นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติหรือพฤติกรรมเกิดขึ้นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติหรือพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 หมายถึง มีสภาพการปฏิบัติหรือพฤติกรรมเกิดขึ้นน้อยที่สุด

4) นำแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

5) นำแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (index of item objective congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนทางภาษา โดยมีรายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่

คะแนน - 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการพิจารณา พบว่า ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพของเครื่องมือ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน ได้ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน จำนวน 45 ข้อ พบว่า มีค่า IOC ในภาพรวม เท่ากับ 0.88 แบบประเมินได้รับการสังเคราะห์ให้ใช้ได้ ทั้ง 45 ข้อ

6) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

- ปรับความหมายของนิยาม ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น
- ปรับคำถามด้านที่ 1 ข้อที่ 11 เคารพสิทธิตัวเองปรับฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ ไปไว้ในด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น
- ปรับคำถามด้านที่ 1 ข้อที่ 10 ฉันเคารพและปฏิบัติตามค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมที่ฉันอาศัยอยู่ ไปไว้ในด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม

แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในด้านความเที่ยง โดยการหาค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach s coefficient alpha) พบว่า มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.98

7) ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google Form โดยให้จำนวนแบบประเมินตอบกลับไม่ต่ำกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่คำนวณโดยใช้สูตรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane จำนวน 399 คน

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (IBM SPSS Statistics version 30) และการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียน หรือ บุคคลที่ผู้อำนวยการมอบหมาย
2. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้สอนรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การสอนหรือการนิเทศ ในสาขาหลักสูตรและการสอน หรือสาขาสังคมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมากำหนดกรอบประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์
- 2) ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด มีประเด็นคำถาม 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิตนเอง ประเด็นที่ 2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

ประเด็นที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิสังคม และประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3) นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (index of item objective congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนทางภาษา โดยมีรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้

คะแนน + หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
 คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
 คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
 และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการพิจารณาพบว่า ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพของเครื่องมือ มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.05 ขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ จำนวน 11 ข้อ พบว่า มีค่า IOC ในภาพรวม เท่ากับ 1.00 แบบสัมภาษณ์ได้รับการสังเคราะห์ให้ ใช้ได้ ทั้ง 11 ข้อ

5) ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้บริหารสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขต กรุงเทพมหานคร ครูผู้สอนกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เพื่อดำเนินการ สัมภาษณ์

2) ขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและนัด เวลาในการใช้แบบสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์พร้อมบันทึกเสียง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และระยะที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยมีข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ดังตารางที่ 9 และข้อมูลผลการศึกษาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพลิติติ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ ดังตาราง 9 – 13

ตาราง 9 ความถี่และร้อยละของสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	399	100.00
ชาย	172	43.11
หญิง	227	56.89
ระดับชั้น	399	100.00
มัธยมศึกษาปีที่ 4	220	55.14
มัธยมศึกษาปีที่ 5	83	20.80
มัธยมศึกษาปีที่ 6	96	24.06

ตาราง 9 (ต่อ)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ	จำนวน	ร้อยละ
เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	399	100.00
0 – 1.00	2	0.50
1.01 – 2.00	7	1.75
2.01 – 3.00	86	21.55
3.01 – 4.00	304	76.19
เขตพื้นที่	399	100.00
ดอนเมือง	9	2.26
ดุสิต	42	10.53
ธนบุรี	31	7.77
บางขุนเทียน	21	5.26
บางเขน	106	26.57
บางซื่อ	60	15.04
บึงกุ่ม	8	2.01
ปทุมวัน	31	7.77
พระนคร	7	1.75
ภาษีเจริญ	42	10.53
ยานนาวา	1	0.25
สะพานสูง	41	10.28
เขตพื้นที่การศึกษา	399	100.00
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	240	60.15
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2	159	39.85
ขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษา	399	100.00
โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 499 คนลงมา)	15	3.76
โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 500 – 1,499 คน)	23	5.76
โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 1,500 – 2,499 คน)	149	37.34
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (จำนวนนักเรียน 2,500 คนขึ้นไป)	212	53.13

จากตาราง 9 พบว่า ข้อมูลสถานภาพทั่วไป ดังนี้ 1) เพศ ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.89 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.11 2) ระดับชั้น ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.14 รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.06 และน้อยที่สุดคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80 ตามลำดับ 3) เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ เกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับ 3.01 – 4.00 จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมาคือ 2.01 – 3.00 จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.55 และน้อยที่สุดคือ 0 – 1.00 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ 4) เขตพื้นที่ ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ อยู่เขตพื้นที่บางเขน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.57 รองลงมาคือ เขตพื้นที่บางซื่อจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.04 และน้อยที่สุดคือ เขตพื้นที่ดุสิตและภาษีเจริญ ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน คือ 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ตามลำดับ 5) เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ อยู่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60.15 รองลงมาคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.85 6) ขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (จำนวนนักเรียน 2,500 คนขึ้นไป) จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.13 รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 1,500 – 2,499 คน) จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.34 และน้อยที่สุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 499 คนลงมา) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 ตามลำดับ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง	4.15	.59	ระดับมาก
ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น	4.27	.64	ระดับมาก
ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม	4.19	.69	ระดับมาก
ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ	4.20	.61	ระดับมาก

จากตาราง 10 เมื่อพิจารณาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ สูงสุดในด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 รองลงมา คือ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59 ตามลำดับ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
1.	ฉันเข้าใจสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของตนเอง	4.25	.80	ระดับมาก
2.	ฉันสามารถปฏิเสธเมื่อมีคนขอให้ทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง	4.25	.97	ระดับมาก
3.	ฉันสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ใน สถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ	3.80	.98	ระดับมาก
4.	ฉันแก้ไขปัญหาอย่างมีสติและวิจรรณญาณ	3.83	.89	ระดับมาก
5.	ฉันเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	4.04	.89	ระดับมาก
6.	ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของเพื่อนในชั้นเรียน	4.41	.77	ระดับมาก
7.	ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของเพื่อน ร่วมชั้น	4.47	.82	ระดับมาก
8.	ฉันแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนโดยไม่ทำให้ ผู้อื่นเดือดร้อน	4.25	.87	ระดับมาก
9.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น	3.99	.96	ระดับมาก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
10.	ฉันสามารถจัดการกับความขัดแย้งส่วนตัวได้โดยใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง	4.26	.87	ระดับมาก
11.	ฉันติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว	4.09	.95	ระดับมาก
12.	ฉันตรวจสอบความน่าเชื่อถือแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเชื่อหรือแชร์	4.15	.90	ระดับมาก
	ระดับความเป็นพลเมืองรู้เควรพลสิทธิ ด้านที่ 1 เควรพลสิทธิตัวเอง	4.15	.59	ระดับมาก

จากตาราง 11 เมื่อพิจารณาระดับความเป็นพลเมืองรู้เควรพลสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 1 เควรพลสิทธิตัวเอง ในภาพรวม พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เควรพลสิทธิ ด้านที่ 1 เควรพลสิทธิตัวเองอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และเมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อความ พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เควรพลสิทธิด้านที่ 1 เควรพลสิทธิตัวเองสูงสุด คือ ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของเพื่อนร่วมชั้น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 รองลงมา คือ ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของเพื่อนในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 และน้อยที่สุด คือ ฉันสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ในสถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.98 ตามลำดับ

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
13.	ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์	4.35	.81	ระดับมาก
14.	ฉันสามารถหยุดการกระทำของตนเองที่อาจทำร้ายหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น	4.28	.92	ระดับมาก
15.	ฉันเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในทุกสถานการณ์โดยไม่เลือกปฏิบัติ	4.34	.82	ระดับมาก
16.	ฉันทำงานกลุ่มอย่างยุติธรรม ไม่หลีกเลี่ยงงานหรือเอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม	4.30	.87	ระดับมาก
17.	ฉันเชื่อมั่นว่าเพื่อนทุกคนสามารถช่วยกันทำงานกลุ่มให้สำเร็จ ล่วงตามเป้าหมาย	4.29	.90	ระดับมาก
18.	ฉันยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ในชั้นเรียน แม้ว่าฉันจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	4.32	.83	ระดับมาก
19.	ฉันปรึกษาหารือกับเพื่อน ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งในชั้นเรียน	4.10	.96	ระดับมาก
20.	ฉันพร้อมที่จะปรับความเข้าใจกับเพื่อนหากเกิดความขัดแย้ง	4.32	.85	ระดับมาก
21.	หากจำเป็นต้องหยิบสิ่งของผู้อื่นมาใช้ ฉันจะขออนุญาตเจ้าของก่อน	4.46	.83	ระดับมาก
22.	ฉันไม่ด่าทอตัดสินผู้อื่น โดยใช้อคติส่วนตัว	3.91	1.03	ระดับมาก
23.	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น	4.28	.83	ระดับมาก
24.	ฉันแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม	4.36	.84	

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
25.	ฉันมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ส่งผล กระทบต่อผู้อื่น	4.24	.86	ระดับมาก
	ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น	4.27	.64	ระดับมาก

จากตาราง 12 เมื่อพิจารณาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่นในภาพรวม พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และเมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อความ พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่นสูงสุด คือ หากจำเป็นต้องหยิบสิ่งของผู้อื่นมาใช้ ฉันจะขออนุญาตเจ้าของก่อน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 รองลงมา คือ ฉันแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.84 และน้อยที่สุด คือ ฉันไม่ด่วนตัดสินใจผู้อื่น โดยใช้อคติส่วนตัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.03 ตามลำดับ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
26.	ฉันปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	4.23	.88	ระดับมาก
27.	ฉันพยายามเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แม้จะมี ความคิดเห็นหรือความเชื่อต่างกัน	4.37	.76	ระดับมาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
28.	ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของคนในสังคม	4.41	.82	ระดับมาก
29.	ฉันสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองได้อย่างมีความสุข	4.28	.87	ระดับมาก
30.	ฉันมีความเต็มใจที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างมีความสุข	4.36	.82	ระดับมาก
31.	ฉันเคารพและปฏิบัติตามค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมที่ฉันอาศัยอยู่	4.28	.84	ระดับมาก
32.	ฉันมีความสำนึกสาธารณะและพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคมเมื่อมีโอกาส	4.25	.87	ระดับมาก
33.	ฉันสามารถยับยั้งชั่งใจในการกระทำที่อาจส่งผลกระทบไม่ดีต่อสังคม	4.31	.85	ระดับมาก
34.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน	3.87	1.09	ระดับมาก
35.	ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นธรรมในสังคม	3.97	1.04	ระดับมาก
36.	ฉันตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสังคม	4.16	.90	ระดับมาก
37.	ฉันส่งเสริมและปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคม	4.22	.92	ระดับมาก
38.	ฉันพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	4.13	.92	ระดับมาก
39.	ฉันสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะเพื่อสนับสนุนสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก	3.91	1.08	ระดับมาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ ที่	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่า ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปล ความหมาย
40.	ฉันติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก	3.97	1.01	ระดับมาก
41.	ฉันคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำของฉันต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม	4.21	.90	ระดับมาก
42.	ฉันใช้ของส่วนรวมหรือของสาธารณะอย่างระมัดระวังและไม่ทำให้เสียหาย	4.34	.86	ระดับมาก
43.	ฉันมีความสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ	4.11	.92	ระดับมาก
44.	ฉันปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	4.15	.91	ระดับมาก
45.	ฉันอยากเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้สังคมดีขึ้น	4.31	.90	ระดับมาก
	ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ด้านที่ 3 เคารพสังคม	4.19	.69	ระดับมาก

จากตาราง 13 เมื่อพิจารณาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม ในภาพรวม พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และเมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อคำถาม พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคมสูงสุด คือ ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของคนในสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 รองลงมา คือ ฉันพยายามเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แม้จะมีความคิดเห็นหรือความเชื่อต่างกัน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.73 และน้อยที่สุด คือ ฉันเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

ระดับโรงเรียนและชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.09 ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบประเมินความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เตรียมเสนอต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อจะดำเนินการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จำนวน 3 คน

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ได้ดังนี้

1. **การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้** จากการวิเคราะห์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีจุดร่วมในเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คือ เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึก ตระหนักถึงสิทธิของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนา “คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน” ทั้งในมิติความรู้ ทักษะ และเจตคติแม้จะมีความหลากหลายในการเน้นย้ำองค์ประกอบบางประการ เช่น บางท่านเน้นด้านความรู้และความตระหนักรู้ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2, 4) ในขณะที่บางท่านให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 5, 6) แต่ทั้งหมดล้วนสอดคล้องกับแนวคิด Outcome-Based Education ของ Spady (1994) และแนวคิดพลเมืองในเชิงจริยธรรม (Westheimer & Kahne, 2004)

2. **การออกแบบเนื้อหา** ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มร่วมในการออกแบบเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน โดยเฉพาะในเขตเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร เช่น สิทธิในการใช้พื้นที่สาธารณะ การเคารพสิทธิบนสื่อออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับเยาวชน เนื้อหาถูกออกแบบให้ทันสมัยและใกล้ตัว เช่น การใช้ประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในยุค Gen Z (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1) หรือเนื้อหาทางกฎหมายและรัฐธรรมนูญ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

ที่ 7) โดยยังคงยึดโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4-5) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Context-Based Learning และแนวทางการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามวิชา (Integrated Curriculum)

3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ลักษณะกิจกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เสนอ มีความสอดคล้องกันในด้านของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ “ลงมือปฏิบัติจริง” ผ่านการจำลองสถานการณ์ บทบาทสมมติ การอภิปรายประเด็นปัจจุบัน และโครงการเพื่อสังคม เช่น โครงการรณรงค์ด้านสิทธิ การจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมจิตอาสาในชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ฝึกทักษะทางปัญญา (Cognitive) และทักษะสังคม (Social Skills) แต่ยังส่งเสริมพฤติกรรมและค่านิยมที่สอดคล้องกับการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ในเรื่องการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ และ Kolb (1984) เรื่องการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

4. การวัดและประเมินผล ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เน้นการใช้ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสะท้อนคิด (Reflection) และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลบางรายยังเสนอการใช้ Learning Log, แบบทดสอบวิเคราะห์สถานการณ์, และการประเมินผลแบบองค์รวม (Holistic Evaluation) ซึ่งเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม โดยมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อสะท้อนความสามารถของผู้เรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องสิทธิพลเมืองได้จริงในชีวิตประจำวัน (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 5, 7)

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้เป็นความสอดคล้องและความแตกต่างเป็นตาราง ดังนี้

ตาราง 14 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประเด็นคำถาม	ความสอดคล้อง	ความแตกต่าง
1. การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุกคนเห็นพ้องว่าควรเน้นให้ผู้เรียนเป็น “พลเมืองที่มีจิตสำนึก รู้จักสิทธิ เคารพสิทธิ” ทั้งของตนเองและผู้อื่น	- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2, 4 เน้นด้าน “ความเข้าใจและตระหนักรู้” - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 5, 6 เน้น “การมีส่วนร่วม/ปฏิบัติ”

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ความสอดคล้อง	ความแตกต่าง
2. การออกแบบเนื้อหา	ทุกคนเน้นการออกแบบเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน และสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 เน้นความทันสมัยตามเจเนอเรชั่น - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ครอบคลุมเนื้อหาเชิงกฎหมายและรัฐธรรมนูญ - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 5 ยึดตามสาระหลักสูตร
3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ทุกคนให้ความสำคัญกับกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ การทำโครงการ หรือจิตอาสา	- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ใช้นิทรรศการ - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ใช้หมวก 6 ใบ - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ใช้ PBL และกิจกรรมในโลกจริง - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 ออกแบบกิจกรรมเป็นลำดับขั้น (สิทธิส่วนตน ผู้อื่น สังคม)
4. การออกแบบการวัดและประเมินผล	ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดเห็นพ้องว่าควรใช้การประเมินตามสภาพจริงที่หลากหลาย และต่อเนื่อง	- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ใช้ learning log - ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 และ 7 ใช้เครื่องมือประเมินหลายประเภท เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเอง การสัมภาษณ์
5. การบูรณาการในรายวิชา	ทุกคนเห็นตรงกันว่าสามารถแทรกแนวคิดพลเมืองรู้เคารพสิทธิในวิชาทั่วไปได้	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15-16 เน้นใช้ในวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ หน้าที่พลเมือง ภาษาไทย และประวัติศาสตร์

จากตาราง 14 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 16 ท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิควรมีเป้าหมายในการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม การออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมควรสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ แนวทางการวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการหลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับการประเมินตามสภาพจริง และใช้ผลการประเมินเพื่อสะท้อนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาว บทบาทของครูควรเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เอื้ออำนวย และผู้สะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน

องค์ประกอบแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ประกอบด้วย 1. การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ 2. การออกแบบเนื้อหา 3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4. การออกแบบการวัดและประเมินผล สามารถจำแนกเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้

การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่ามี 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 ผลลัพธ์การเรียนรู้

โดยผู้วิจัยได้แบ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม

ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง หมายถึง การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้ตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง สามารถใช้สิทธิเหล่านั้นอย่างเหมาะสม มีความมั่นใจในการแสดงออก และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองในบริบทของโรงเรียนและสังคม โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ประกอบด้วย

- นักเรียนตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
- นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
- นักเรียนสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างรับผิดชอบ

ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การเคารพความแตกต่าง ยอมรับความหลากหลายทางความคิดเห็น เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค ปราศจากอคติ โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น ประกอบด้วย

- นักเรียนสามารถปฏิบัติตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- นักเรียนมีทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ
- นักเรียนแสดงออกถึงมารยาทและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม หมายถึง ความเข้าใจในบทบาทของพลเมืองที่มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพกฎระเบียบ กฎหมาย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์ โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ประกอบด้วย

- นักเรียนสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตนในสังคม

- นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือการรักษาสิ่งแวดล้อม
- นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาสังคมและเสนอแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล

1.2 แนวทางการกำหนดเป้าหมาย

แนวทางการกำหนดเป้าหมายที่ได้จากการวิจัย จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สรุปเป็นตารางจำแนกเป็นแนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้และแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้

ตาราง 15 แนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้และแนวทางการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	แนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้	แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
1	กำหนดเป้าหมายให้ครอบคลุม 3 ด้านของความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม	วางแผนการจัดกิจกรรมให้ตอบโจทย์ทั้ง 3 ด้าน เช่น การเรียนรู้สิทธิส่วนบุคคลในกิจกรรมกลุ่ม การอภิปรายประเด็นสาธารณะ และกิจกรรมจิตอาสา
2	กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Cognitive) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ/พฤติกรรม (Affective)	ใช้กิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมวิเคราะห์กรณีศึกษา บทบาทสมมติ โครงการรณรงค์สิทธิ เพื่อฝึกทั้งความคิด ทักษะ และจิตสำนึก
3	สร้างความตระหนักรู้ในสิทธิหน้าที่ และบทบาทของตนในสังคม	จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สะท้อนสถานการณ์จริง และกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลของการละเมิดสิทธิ
4	กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามหลักสิทธิพลเมืองในชีวิตประจำวัน	ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติในบริบทจริง เช่น การใช้สิทธิโดยเคารพผู้อื่นในห้องเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีวินัย

ตาราง 15 (ต่อ)

ลำดับ	แนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้	แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
5	เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้	เริ่มต้นชั้นเรียนด้วยการพูดคุยถึงเป้าหมายร่วม วิเคราะห์สิ่งที่ผู้เรียนต้องการพัฒนา และใช้วิธีการตั้งเป้าหมายรายบุคคลหรือกลุ่ม
6	กำหนดเป้าหมายให้สัมพันธ์กับปัญหาหรือบริบทของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร	ออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมจากประเด็นใกล้ตัว เช่น การใช้พื้นที่สาธารณะในเมืองใหญ่ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การใช้โซเชียลมีเดียอย่างปลอดภัย
7	เป้าหมายต้องสามารถวัดผลได้และนำไปใช้ต่อยอดในชีวิตจริง	ใช้การประเมินตามสภาพจริง เช่น แบบประเมินตนเอง การสังเกตพฤติกรรม และการสะท้อนคิดหลังจบกิจกรรม

จากตาราง 15 แนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้และแนวทางการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขต กรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นถึงการกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทั้งนี้ แนวทางการปฏิบัติที่เสนอควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมเมือง และการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งใช้วิธีการประเมินผลที่สะท้อนพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้

การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัย ต้องสอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม โดยพิจารณาครอบคลุมทั้ง 3 มิติของผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านทักษะ (Skill) และ ด้านทัศนคติ/พฤติกรรม (Affective) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นตารางตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 16 ตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ ความเป็นพลเมือง รู้เคารพสิทธิ	มิติผลลัพธ์ การเรียนรู้	ตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง	ด้านความรู้	1.1 นักเรียนสามารถอธิบายสิทธิและหน้าที่พื้นฐานของตนเองตามหลักรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง 1.2 นักเรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับความรับผิดชอบทางสังคม
	ด้านทักษะ	1.3 นักเรียนสามารถใช้สิทธิเช่น การแสดงความคิดเห็น หรือการตัดสินใจในกิจกรรมกลุ่มอย่างมีเหตุผล 1.4 นักเรียนสามารถวางแผนและจัดการตนเองในการกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างรับผิดชอบ
	ด้านทัศนคติ / พฤติกรรม	1.5 นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 1.6 นักเรียนเคารพการตัดสินใจของตนเองและพร้อมรับผลจากการกระทำของตนเอง
ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น	ด้านความรู้	2.1 นักเรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคลอื่น 2.2 นักเรียนรู้จักกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้อื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็ก หรือกฎหมายสิทธิมนุษยชน
	ด้านทักษะ	2.3 นักเรียนสามารถฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความเห็นแย้งอย่างสุภาพ 2.4 นักเรียนสามารถร่วมมือกับผู้อื่นในกิจกรรมกลุ่มได้โดยเคารพความหลากหลาย
	ด้านทัศนคติ / พฤติกรรม	2.5 นักเรียนปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ เช่น ไม่กลั่นแกล้ง ล้อเลียน หรือเลือกปฏิบัติ 2.6 นักเรียนมีจิตใจเมตตา เห็นอกเห็นใจ และให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่ประสบปัญหา

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบ ความเป็นพลเมือง รู้เคารพสิทธิ	มิติผลลัพธ์การเรียนรู้	ตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้
ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม	ด้านความรู้	3.1 นักเรียนสามารถอธิบายสิทธิของประชาชนในการใช้พื้นที่สาธารณะและการมีส่วนร่วมทางสังคม 3.2 นักเรียนเข้าใจกฎระเบียบและบทบาทของตนในฐานะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย
	ด้านทักษะ	3.3 นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสิทธิผู้บริโภค 3.4 นักเรียนสามารถเสนอแนวทางการแก้ปัญหาสังคมอย่างมีเหตุผล
	ด้านทัศนคติ / พฤติกรรม	3.5 นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น จิตอาสา หรือกิจกรรมพัฒนาชุมชน 3.6 นักเรียนเคารพกฎระเบียบสาธารณะ เช่น ไม่ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ และไม่ละเมิดสิทธิของคนหมู่มาก

จากตาราง 16 ตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่าตัวชี้วัดที่กำหนดมีลักษณะเฉพาะที่สามารถประเมินได้จริงในบริบทของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ การปฏิบัติ และการแสดงออกที่สอดคล้องกับหลักสิทธิพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม

ดังผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่รู้เคารพสิทธิในการดำเนินชีวิตประจำวัน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2568

“การกำหนดเป้าหมายให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดเป้าหมายด้วย”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2568

“ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยเน้นการแสดงผลหรือลงมือปฏิบัติ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568

“เมื่อมีความรู้และเข้าใจให้พัฒนาต่อยอดเป็นกระบวนการ วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ประเมินผลการทำงาน และนำข้อเสนอแนะใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในปีถัดไป”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2568

“ต้องมีตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุม ด้านความรู้ เข้าใจสิทธิและหน้าที่ ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิพลเมืองในบริบทของกรุงเทพมหานคร ด้านทักษะ สามารถคิดวิเคราะห์ และสื่อสารเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ด้านทัศนคติและพฤติกรรม แสดงออกถึงความเคารพสิทธิของผู้อื่นในชีวิตประจำวัน มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 สัมภาษณ์วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2568

2. การออกแบบเนื้อหา

การออกแบบเนื้อหา เป็นกระบวนการวางแผนและคัดเลือกสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความทันสมัย และสามารถส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน จากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการออกแบบเนื้อหาสามารถแบ่งตามตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ดังนี้

ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง

- เลือกเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของพลเมือง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ควรใช้เนื้อหาที่สามารถบูรณาการผ่านกิจกรรมที่เน้นการสะท้อนได้
- ใช้เนื้อหาที่เป็นสถานการณ์สมมติให้ผู้เรียนฝึกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น

- เนื้อหาที่เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง (bullying) และปัญหาการใช้โซเชียลมีเดีย

ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม

- เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองในสังคมเมือง เช่น การใช้พื้นที่สาธารณะ การจราจร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- เนื้อหาที่สอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง กฎหมายพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

- เนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงบทเรียนกับกิจกรรมจิตอาสา หรือโครงการพัฒนาโรงเรียน/ชุมชน

จากการจำแนกตามองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ซึ่งนำเสนอแนวทางการออกแบบเนื้อหาที่เน้นการบูรณาการกับบริบทของผู้เรียน การใช้สถานการณ์จริง กรณีศึกษา และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อให้เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตรและสามารถพัฒนาเจตคติ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื้อหาต้องทันสมัย เหมาะกับผู้เรียน โดยดูบริบทจาก Gen ที่นักเรียนเกิด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 สัมภาษณ์วันที่ 16 มกราคม 2568

“ออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทในโรงเรียน นำเรื่องใกล้ตัวนักเรียนมาประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาที่สอนในเรื่องนั้น ๆ ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2568

“วิเคราะห์เนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คำนึงถึงวัย วุฒิภาวะ ความสนใจและบริบทของผู้เรียนเป็นหลัก”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568

“ใช้เนื้อหาที่เป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง ความหมายของสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ความแตกต่างระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมือง

สิทธิของพลเมืองในกรุงเทพมหานคร สิทธิด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดียและการป้องกัน Cyberbullying”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 สัมภาษณ์วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2568

3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

คือ กระบวนการจัดสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแนวคิด ทักษะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่รู้เคารพสิทธิ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่าสามารถแบ่งตามตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ดังนี้

3.1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิตนเอง

- กิจกรรมแบบสะท้อนคิด (Reflection) เช่น การเขียนไดอารี การเล่าประสบการณ์ของตนเอง
- กิจกรรมวางแผนเป้าหมายชีวิต ฝึกให้นักเรียนกำหนดทิศทางการพัฒนาตน โดยเคารพความสนใจของตนเอง
- กิจกรรมบทบาทสมมติ ให้ผู้เรียนฝึกการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อสิทธิของตนเอง

3.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น

- กิจกรรมกลุ่มย่อย ที่ส่งเสริมการฟังความคิดเห็นผู้อื่น และฝึกการตัดสินใจร่วมกัน
- กิจกรรมอภิปราย กรณีศึกษา และได้ว่าที่ ที่ให้นักเรียนฝึกคิด วิเคราะห์ และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง
- กิจกรรมหมวก 6 ใบ ในการพัฒนาทักษะการคิดรอบด้าน และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
- กิจกรรมบทบาทสมมติในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อฝึกการมองผ่านมุมมองของผู้อื่น

3.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิของสังคม

- จัดโครงการจิตอาสา เช่น การปลูกต้นไม้ เก็บขยะ หรือช่วยเหลือชุมชน
- กิจกรรมรณรงค์เพื่อสิทธิพลเมือง เช่น การสร้างสื่อรณรงค์เรื่องการใช้โซเชียลมีเดียอย่างรับผิดชอบ

- กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) และการมีส่วนร่วมในปัญหาสาธารณะ
- กิจกรรม PBL หรือสถานการณ์จำลอง เช่น การจำลองสถานการณ์นักเรียน การถกเถียงนโยบายสาธารณะ
- กิจกรรมอภิปรายกรณีศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิสาธารณะ เพื่อฝึกการคิดเชิงระบบและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

จะเห็นได้ว่าการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิ จะเป็นกิจกรรมที่ลดการบรรยาย เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนความคิด ส่วนรูปแบบกิจกรรมจะเน้นการคิดวิเคราะห์ โครงการรณรงค์ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริง ที่สำคัญคือบทบาทของครูที่เป็นผู้ออกแบบ ผู้ร่วมกิจกรรม และผู้กระตุ้นการเรียนรู้ พร้อมประเมินความเข้าใจของผู้เรียนตลอดกระบวนการ รวมถึงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระตุ้นการมีส่วนร่วม และหลีกเลี่ยงอคติในห้องเรียน

ดังผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เน้นการปฏิบัติ หรือการจัดนิทรรศการ โดยลดทอนการบรรยาย เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 สัมภาษณ์วันที่ 16 มกราคม 2568

“เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ประเมินถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยน เช่น case based-learning การใช้เทคนิคการคิดด้วยหมวก 6 ใบ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2568

“อาจารย์ต้องมีทักษะการสื่อสาร รู้จักใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย สื่อสารให้ตรงประเด็น จริงใจ ปราศจากอคติ นักเรียนทำอะไรอาจารย์ต้องมีส่วนร่วมกับสิ่งที่นักเรียนทำ การที่อาจารย์ไปมีส่วนร่วมกับนักเรียนจะทำให้อาจารย์มีความรู้ความเข้าใจข้อจำกัด และวิธีเสริมสร้างความสำเร็จที่ชัดเจนขึ้น”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568

4. การออกแบบการวัดและประเมินผล

การออกแบบเนื้อหาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

4.1 ประเมินตามสภาพจริง คือ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดยสะท้อนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรม

4.2 การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เช่น สะท้อนการเรียนรู้ (Learning Log) เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

4.3 เครื่องมือหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ คือ การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิด เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมการเคารพสิทธิ

4.4 ประเมินตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเน้นการประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

ดังผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยต้องมีการวัดก่อน ระหว่าง และหลังที่นักเรียนทำกิจกรรม โดยเน้นถึงความรู้ที่นักเรียนได้จากการทำกิจกรรมเกิด”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 สัมภาษณ์วันที่ 16 มกราคม 2568

“ประเมินจากการสะท้อนการเรียนรู้ เช่น ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ลงใน learning log”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 22 มกราคม 2568

“การวัดผลควรครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การวัดผลด้านความรู้ การวัดผลด้านทักษะ การวัดผลด้านทัศนคติและพฤติกรรม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 สัมภาษณ์วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2568

“ประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน ประเมินด้วยการทำงาน และการแสดงความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ที่ร่วมทำงานตามกระบวนการจัดการเรียนการสอน นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงครั้งถัดไป”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 สัมภาษณ์วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2568

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 1. การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ 2. การออกแบบเนื้อหา 3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4. การออกแบบการวัดและประเมินผล สามารถจำแนกตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ดังนี้

ตารางที่ 17 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ ของความ เป็นพลเมือง รู้เคารพสิทธิ	การกำหนด เป้าหมายผลลัพธ์ การเรียนรู้	การออกแบบ เนื้อหา	การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้	การออกแบบการ วัดและประเมินผล
การเคารพ สิทธิตนเอง	- ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของ ตนเอง - แสดงออกและ ตัดสินใจอย่างมี เหตุผล - ปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความรับผิดชอบ	- เนื้อหาเกี่ยวกับ สิทธิพื้นฐานและ ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ - ใช้สถานการณ์ สมมติให้ฝึกการ ตัดสินใจ	- กิจกรรมสะท้อนคิด (Reflection) - กิจกรรมวางแผน เป้าหมายชีวิต - บทบาทสมมติใน สถานการณ์เกี่ยวกับ สิทธิส่วนบุคคล	- ประเมินด้วย Learning Log, แบบ ประเมินตนเอง - สังเกตพฤติกรรม การใช้สิทธิและการ ตัดสินใจใน สถานการณ์จริง
การเคารพ สิทธิผู้อื่น	- ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น - มีทักษะในการอยู่ ร่วมกับผู้อื่นอย่าง สันติ	- เนื้อหากรณีศึกษา เกี่ยวกับกรกลั่น แกล้งและการใช้ โซเชียลมีเดีย	- กิจกรรมอภิปราย ได้ว่าที่ และการ ทำงานกลุ่ม - กิจกรรมหมวก 6 ใบ และกรณีศึกษา	- ประเมินด้วยแบบ สังเกตพฤติกรรม กลุ่ม - แบบประเมินโดย เพื่อน

ตารางที่ 17 (ต่อ)

องค์ประกอบ ของความ เป็นพลเมือง รู้เคารพสิทธิ	การกำหนด เป้าหมายผลลัพธ์ การเรียนรู้	การออกแบบ เนื้อหา	การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้	การออกแบบการ วัดและประเมินผล
การเคารพ สิทธิของ สังคม	- มีมารยาทและเห็น อกเห็นใจ- เข้าใจ บทบาทของพลเมือง - มีจิตสำนึก สาธารณะและเคารพ กฎระเบียบ - ร่วมพัฒนาสังคม	- เนื้อหาเกี่ยวกับ สิทธิพลเมืองใน สังคมเมือง เช่น พื้นที่สาธารณะ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และ กฎหมายพื้นฐาน	- โครงการจิตอาสา เช่น ปลูกต้นไม้ เก็บ ขยะ - กิจกรรม PBL วิเคราะห์ปัญหา สังคม - จำลองสถานการณ์ และรณรงค์เพื่อสิทธิ พลเมือง	- แบบวัดเจตคติการ เคารพผู้อื่น- แบบ ประเมินจากการมี ส่วนร่วมในกิจกรรม สาธารณะ - แบบประเมิน ภารกิจจิตอาสา - การวิเคราะห์ กรณีศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาสังคม

จากตาราง 17 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยองค์ประกอบของความ เป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ 3 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพ สิทธิของสังคม โดยมีการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ความ ตระหนักรู้ ความสามารถในการใช้สิทธิอย่างมีเหตุผล การยอมรับความแตกต่าง และการมีจิตสำนึก สาธารณะ ส่วนการออกแบบเนื้อหามุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนและสังคม เช่น สิทธิ พื้นฐานของพลเมือง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม และการใช้สิทธิในพื้นที่สาธารณะ สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมสะท้อนคิด การ อภิปราย กรณีศึกษา โครงการจิตอาสา และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้าง ประสบการณ์ตรงและทักษะการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ขณะเดียวกัน การวัดและ ประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนจะใช้วิธีการที่หลากหลายและสะท้อนความเป็นจริง ทั้งการ ประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods) คือ ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ร่วมการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วยการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสอบถามนักเรียน โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google Form วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (IBM SPSS Statistics version 30) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 2. ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ กรอบประเด็นคำถาม ในแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษิตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลของการศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยนำเสนอตามประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ สูงที่สุด คือ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.69) และน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.59)

1.2 ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกรายด้าน

1.2.1 ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง พิจารณาจำแนกรายข้อคำถาม พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง สูงที่สุด คือ ฉันทยอมรับและเคารพความแตกต่างของเพื่อนร่วมชั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.82) และน้อยที่สุด คือ ฉันสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ใน สถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.98)

1.2.2 ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น พิจารณาจำแนกรายข้อคำถาม พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น สูงที่สุด คือ หากจำเป็นต้องหยิบสิ่งของผู้อื่นมาใช้ ฉันจะขออนุญาตเจ้าของก่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.83) และน้อยที่สุด คือ ฉันไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น โดยใช้อคติส่วนตัว ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 1.03)

1.2.3 ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม พิจารณาจำแนกรายข้อคำถาม พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม สูงที่สุด คือ ฉันทยอมรับและเคารพความแตกต่างของคนในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.82) น้อยที่สุด คือ ฉันเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 1.09)

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยนำเสนอตามประเด็นได้ ดังนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่ามี 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) แนวทางการกำหนดเป้าหมาย และ 3) การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นหลักจะสอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัยตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม โดยพิจารณาครอบคลุมทั้ง 3 มิติของผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านทักษะ (Skill) และ ด้านทัศนคติ/พฤติกรรม (Affective)

2.2 การออกแบบเนื้อหา เป็นกระบวนการวางแผนและคัดเลือกสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความทันสมัย และสามารถส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน พบว่า แนวทางการออกแบบเนื้อหาสามารถจำแนกตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม ซึ่งจะได้แนวทางการออกแบบเนื้อหาที่เน้นการบูรณาการกับบริบทของผู้เรียน การใช้สถานการณ์จริง กรณีศึกษา และกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อให้เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตรและสามารถพัฒนาเจตคติ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คือ กระบวนการจัดสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแนวคิด ทักษะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่รู้เคารพสิทธิ พบว่า สามารถจำแนกตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิตนเอง 2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น และ 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิของสังคม ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิ จะเป็นกิจกรรมที่เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนความคิด ส่วนรูปแบบกิจกรรมจะเน้นการคิดวิเคราะห์ โครงการรณรงค์ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริง

2.4 การออกแบบการวัดและประเมินผล พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ประเมินตามสภาพจริง คือ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดยสะท้อนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรม 2) การ

สะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เช่น สะท้อนการเรียนรู้ (Learning Log) เพื่อให้ นักเรียน วิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง 3) เครื่องมือหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ คือ การใช้ เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และ การสะท้อนคิด เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมและการเคารพสิทธิ และ 4) ประเมิน ตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเน้นการประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการ ติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษิตตามความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ประเด็น คือ 1. ระดับความ เป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

1. ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นลินี จินกุล และคนอื่น ๆ (2567) ในงานวิจัยเรื่องการ พัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีจุดสอดคล้องที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดพลเมืองตื่นรู้กับพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เมื่อนักเรียนที่มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิสูง มักแสดงพฤติกรรมแบบพลเมืองตื่นรู้ คือ การตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคม การเคารพกฎระเบียบ และการมีส่วนร่วมใน กระบวนการประชาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมทางสังคม นักเรียนในทั้งสองงานวิจัยมีแนวโน้มเข้า ร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การเลือกตั้งสถานักเรียน และโครงการจิตอาสา 3) การเคารพสิทธิและ ความหลากหลาย นักเรียนให้ความสำคัญกับ ความเท่าเทียม เสรีภาพ และการรับฟังความคิดเห็น ที่แตกต่าง และสอดคล้องกับกับผลการวิจัยของ หมัดเฟาซี รูบามา (2566) ที่ศึกษาความเป็น พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม จังหวัดสตูล ซึ่งพบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดย รวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกันในระดับสำคัญ ดังนี้ 1) ระดับความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง คือ นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองใน

ระดับสูง 2) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน และโครงการจิตอาสา 3) ความสำคัญของวัฒนธรรมและบริบททางสังคม คือ นักเรียนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของตนเอง และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของพลเมือง และ 4) การให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความก้าวหน้า คือ นักเรียนให้ความสำคัญกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา บริบททางสังคม และสื่อเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

สำหรับบทบาทของระบบการศึกษาในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ สอดคล้องกับแนวคิดของ J. J. Cogan (1997) ระบุว่า คุณลักษณะพลเมืองที่เข้มแข็งต้องเกิดจากระบบการศึกษาที่เน้น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน การจำลองการปกครองภายในโรงเรียน และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและปลูกฝังพฤติกรรมเคารพสิทธิในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้แนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้กำหนดให้ “พลเมืองรู้เคารพสิทธิ” เป็นหนึ่งใน สมรรถนะหลักของผู้เรียน ที่ต้องได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นให้ผู้เรียนมี ความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค อีกทั้งระบบการศึกษาไทยที่ส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองผ่านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณ จุลมั่ง (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองดีขึ้น

สำหรับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอาจส่งผลต่อการเคารพสิทธิ ได้แก่ กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองศูนย์กลางของเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมือง ทำให้เยาวชนในพื้นที่มีโอกาสได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองจากหลากหลายแหล่ง เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน และโซเชียลมีเดีย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hébert และคนอื่นๆ (2024) พบว่า การที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองผ่านสื่อดิจิทัลและกิจกรรมทางสังคม จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนี้ งานวิจัยของ Merry (2006) ยังระบุว่า พลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสังคมมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการเรียนรู้และฝึกฝนการใช้สิทธิในชีวิตจริง ซึ่งกรุงเทพมหานครมีลักษณะที่เอื้อต่อการ

พัฒนาพฤติกรรมพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปิดกว้างต่อการแสดงความคิดเห็น โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองได้ง่าย

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอธิบาย โดยนำเสนอตามประเด็นได้ ดังนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ นักเรียนต้องเกิดความรู้สึกรับผิดชอบและหน้าที่ของตนเอง สามารถการปฏิบัติตามหลักสิทธิพลเมืองในการดำเนินชีวิตประจำวัน และมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติจริง โดยการกำหนดเป้าหมายหลักที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามหลักสิทธิพลเมืองในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติจริงนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Westheimer (2015) ซึ่งเสนอกรอบแนวคิดเรื่อง “พลเมืองดี” (Good Citizen) ประกอบด้วยพลเมือง 3 ประเภท ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen) ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความสำคัญของการตระหนักในบทบาทของตนเอง ในฐานะสมาชิกของสังคม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ 2) แนวทางการกำหนดเป้าหมาย คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เช่น โครงการและกิจกรรมเพื่อสังคม และพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง พร้อมประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1998) ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ซึ่งถือว่าการเรียนรู้จะมีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุดเมื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ และ 3) การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ จะต้องครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Thewanaruemitkul (2013) ที่เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมือง อาทิ การจัดกิจกรรมอภิปราย การจำลองสถานการณ์เลือกตั้ง และการรณรงค์สิทธิมนุษยชนในโรงเรียน

2.2 การออกแบบเนื้อหา พบว่า ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการออกแบบเนื้อหาสามารถแบ่งตามตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบ

ความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม โดยเนื้อหาต้องมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง สิทธิของพลเมือง และบทบาทของพลเมืองที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับ กนกวรรณ สุภาราญ (2563) การส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ มีกระบวนการกลุ่มเกลียวทางสังคมผ่านระบบการศึกษาและประสบการณ์ในสถาบันการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังสำนึกความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย การจัดการเรียนรู้และปลูกฝังความเข้าใจขอบเขตที่เหมาะสมในประเด็นพื้นฐาน เช่น การเคารพสิทธิ ให้แก่เยาวชนจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นทัศนคติที่ว่าด้วยการให้คุณค่าและเคารพผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ส่งผลต่อทัศนคติในการมองสังคมมองคนรอบตัว ลักษณะการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการแสดงออก รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และสิ่งสำคัญในการออกแบบเนื้อหา นั้นจะต้องเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับวัย โดยพิจารณาบริบททางสังคมและเจเนอเรชันของนักเรียน อาจมีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง หรือผ่านกรณีศึกษาและเรื่องใกล้ตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวทางของ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Cole, John-Steiner, Scribner, และ Souberman (1978) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากบริบททางสังคม โดยผ่านกิจกรรมที่มีความหมายร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1998) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) และการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ มูลนิธิฟรีดริช เอเบิร์ต (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กล่าวคือจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักที่จะเรียนรู้จากการร่วมวางแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบุคคล และสื่อต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมาย และเป็นเจ้าของการเรียนรู้อย่างแท้จริง ให้นักเรียนร่วมคิดร่วมวางแผน ซึ่งเนื้อหาจำเป็นต้องสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลาง

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า สามารถจำแนกการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่

1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิตนเอง ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางที่สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรลดการบรรยายแบบเดิม และเน้นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง เช่น การสะท้อนคิด การเขียนไดอารี่ส่วนตัว การจำลองสถานการณ์ และการ

แสดงบทบาทสมมติ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในขอบเขตที่เคารพสิทธิผู้อื่น นอกจากนี้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการตั้งเป้าหมายชีวิต การวางแผน และการประเมินตนเองยังช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และทัศนคติที่ดีต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาสมรรถนะพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีคุณภาพและเคารพหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่นพบว่า มีหลายกิจกรรมที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อย การอภิปรายกรณีศึกษา ได้ว่าที่ กิจกรรมบทบาทสมมติ และการใช้ทฤษฎีหมวก 6 ใบในการจัดกิจกรรม อย่างการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยที่ส่งเสริมการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และฝึกการตัดสินใจร่วมกัน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ จรูญศรี มาดิลกโกวิท และคณะ (2553) ที่เน้นว่าพลเมืองควรมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฟังอย่างตั้งใจ และการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตย และเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้อื่นอย่างยั่งยืน รวมถึงการใช้ทฤษฎีหมวก 6 ใบในการจัดกิจกรรม ที่พัฒนาทักษะการคิดรอบด้านและการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในหลากหลายมิติ รวมถึงการฝึกความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ J. J. Cogan (1997) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองที่ต้องสามารถคิดอย่างมีเหตุผล มองเห็นและเข้าใจสังคมในฐานะสมาชิกของสังคมโลก อีกทั้งยังตรงกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) ตามแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้กิจกรรมบทบาทสมมติในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพย์พาพร ดันดีสุนทร (2554) ที่เน้นการสร้างพลเมืองที่สามารถเข้าใจและยอมรับความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม การให้ผู้เรียนสวมบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ทางสังคมที่เสมือนจริง ซึ่งช่วยเสริมสร้างการเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังฝึกฝนทักษะการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี และการปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองที่มีจิตสำนึกสาธารณะ

3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิของสังคม พบว่ามีการจัดโครงการจิตอาสา เช่น การปลูกต้นไม้ เก็บขยะ หรือช่วยเหลือชุมชน สอดคล้องกับ แนวคิดเรื่องการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ และการสร้างจิตอาสาในหมู่เยาวชน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ ญัตติวาท การสมมติ (2560) เพื่อส่งเสริมการบำเพ็ญ พุทธิกรรมพลเมืองที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Public Mindedness) และการช่วยเหลือส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน (Volunteerism) และกิจกรรมลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมและมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม วรรณคดีเพื่อสิทธิพลเมือง เช่น การสร้างสื่อวรรณคดีการใช้โซเชียลมีเดียอย่างรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้อง กับแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะของพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ตามระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558) โดยเน้นให้ ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะ และส่งเสริมการใช้สื่ออย่างมี ความรับผิดชอบต่อภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมสังคม

ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิ จะเป็น กิจกรรมที่เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนความคิด ส่วนรูปแบบกิจกรรม จะเน้นการคิดวิเคราะห์ โครงการวรรณคดี กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริง และสะท้อนความคิด สอดคล้องกับแนวทางจัดการเรียนรู้ในทัศนพลเมือง ของ มูลนิธิฟรีดริช เอเบิร์ต (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) ได้เสนอการจัดการใน ทัศนพลเมือง มี 20 มโนทัศน์ ทั้ง 20 มโนทัศน์สามารถจำแนกตามองค์ประกอบของพลเมืองรู้ เคารพสิทธิได้ทุกข้อ อย่างมโนทัศน์ข้อที่ 12 การเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบันด้วยการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ได้กำหนดความสามารถและทักษะ คือ กรณีศึกษา (case study) จากข่าว หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีประเด็นน่าเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันคัดสรรมา เพื่อให้ผู้เรียนบอก ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเรียนรู้ ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน และนำไปสู่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งมโนทัศน์ข้อ ที่ 12 สอดคล้องกับองค์ประกอบของพลเมืองรู้เคารพสิทธิทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิ ตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม

อย่างไรก็ดี บทบาทของผู้สอน คือ เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบ ผู้ร่วม กิจกรรม และผู้กระตุ้นการเรียนรู้ พร้อมประเมินความเข้าใจของผู้เรียนตลอดกระบวนการ รวมถึง การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระตุ้นการมีส่วนร่วม และหลีกเลี่ยงอคติในห้องเรียน สอดคล้องกับ สุภากร

สิทธิโชค (2564) กล่าวว่าคือ ครูผู้สอนต้องทำการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ มากมาย ในการตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ ครูผู้สอนจะต้องระลึกไว้เสมอเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ โดยแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 การออกแบบการวัดและประเมินผล พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ประเมินตามสภาพจริง คือ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดยสะท้อนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรม มีรากฐานจากแนวคิดโครงสร้างนิยมทางปัญญา (Cognitive Constructivism) ของ Piaget (1972) ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จริง โดยการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องมีการ ปรับโครงสร้างความรู้ ผ่านการกระทำและการสังเกตในสถานการณ์จริง ซึ่งส่งผลให้การวัดผลควรสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในบริบทที่ใกล้เคียงกับโลกแห่งความจริง ดังนั้น การประเมินตามสภาพจริงที่ปรากฏในข้อความ จึงสะท้อนแนวทางการออกแบบการประเมินที่ไม่เน้นเพียงการทดสอบปลายภาค แต่คำนึงถึงการมีส่วนร่วม การแสดงผลงาน และพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wiggins และ Mc Tighe (1998) ในกรอบแนวคิด Backward Design ที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้โดยเริ่มจากการกำหนด “ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง” และ “หลักฐานแห่งความเข้าใจ” ก่อนที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน ทั้งนี้ การประเมินผลที่ดีควรเป็นการประเมินที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง มีลักษณะเป็นการประเมินที่แท้จริง ซึ่งสะท้อนการนำความรู้และทักษะไปใช้ในการปฏิบัติ และสามารถวัดสมรรถนะของผู้เรียนในบริบทที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเอกสารแนบเน้นให้การประเมินต้องมีลักษณะต่อเนื่อง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ และต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gagne (1965) ที่เสนอให้การประเมินเกิดขึ้นในหลายขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการให้ข้อมูลย้อนกลับและการประเมินผลการปฏิบัติงานในบริบทที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นลินี จินกุล และคนอื่น ๆ (2567) ซึ่งศึกษาการพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง เพราะมีการใช้เครื่องมือที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมจริงของนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ผ่านการวิเคราะห์

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ เช่น ค่านิยมประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นต้น โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินสามารถสะท้อนถึงพัฒนาการของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการเคารพสิทธิได้อย่างชัดเจน

2) การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เช่น สะท้อนการเรียนรู้ (Learning Log) เพื่อให้ให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญในกรอบแนวคิดเดียวกัน โดยสอดคล้องกับ Gagne (1965) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการกระตุ้นการจดจำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ (stimulating recall and transfer) โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินสิ่งที่ตนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Wiggins และ Mc Tighe (1998) ได้ระบุว่า “การสะท้อนคิด” (Reflection) และ “การประเมินตนเอง” (Self-assessment) เป็นรูปแบบของหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในระดับลึกของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการคิดทบทวนว่าสิ่งที่เรียนรู้มีความหมายอย่างไรต่อตนเอง และจะสามารถนำไปใช้ได้อย่างไร การใช้เครื่องมืออย่าง Learning Log หรือบันทึกสะท้อนการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้แบบมีจุดหมายและมีภาวะผู้นำในตนเองของผู้เรียน (self-directed learning) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ (สุวรรณ จุลมั่ง, 2564) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 17 พบว่าสอดคล้องกับการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เนื่องจากการศึกษามุ่งเน้นให้มีการสะท้อนและประเมินการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนจากการเข้าเรียนกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักเรียน ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตัวเองในแง่ของการเคารพสิทธิและการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม

3) เครื่องมือหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ คือ การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิด เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมในการเคารพสิทธิ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎี Taxonomy of Educational Objectives ของ Bloom (1956) ที่เสนอการจัดลำดับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาตามพฤติกรรมการเรียนรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain), จิตพิสัย (Affective domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor domain) ซึ่งการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจึงต้องมีเครื่องมือที่สามารถสะท้อนองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นแบบประเมินตนเอง แบบประเมินโดยเพื่อน แบบสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการสะท้อนคิด

ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินี จินกุล และคนอื่น ๆ (2567) ที่ออกแบบเครื่องมือวัดหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ ซึ่งเป็นการสอดคล้องในเชิงวิธีวิทยา ที่ต้องการประเมินอย่างรอบด้าน ไม่ใช่แค่ข้อสอบหรือแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับ พนารัตน์ วิทยอนันต์ และคนอื่น ๆ (2563) ที่ศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา ได้มีการใช้เครื่องมือประเมินหลากหลาย เช่น การประเมินจากด้านการพัฒนาความเคารพสิทธิ การพัฒนาการเคารพความแตกต่าง การสร้างอิสรภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินที่ใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน หรือการสัมภาษณ์ ที่สามารถวัดทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคารพสิทธิ

4) ประเมินตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเน้นการประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีรากฐานอยู่ในหลักการของการประเมินเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) ภายใต้กรอบ Backward Design โดย Wiggins และ Mc Tighe (1998) ซึ่งมุ่งหมายให้การประเมินไม่ใช่เพียงการตรวจวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องสามารถสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงเวลา และใช้ผลการประเมินเพื่อ “ย้อนกลับ” ไปปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เอกสารยังเน้นถึงบทบาทของครูในการใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ และในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ญัฐดนัย พยัฆพันธ์ (2565) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี พบว่าสอดคล้องกับการประเมินที่เน้นศักยภาพและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยนี้มีการเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนกับการเรียนรู้ทางการเมือง รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง การศึกษาเช่นนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาตัวเองของนักเรียนในด้านการรับรู้และเคารพสิทธิในระบอบประชาธิปไตยและสังคมที่เท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ตนเองมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิต่ำที่สุด คือ ฉันทสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ในสถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรดำเนินการพัฒนาในประเด็นการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองอย่างเร่งด่วน
2. การนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ควรนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปกติ รายวิชาเพิ่มเติม และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ผู้อื่น และสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนแต่ละระดับชั้นและแต่ละสังกัด เพื่อให้เห็นช่องว่างที่นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรพัฒนาแนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนในทุกระดับชั้นและทุกสังกัด เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำกัดเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 399 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้จึงอาจไม่สามารถนำไปอ้างอิงหรือ

สรุปผลในเชิงทั่วไปต่อกลุ่มนักเรียนในระดับประเทศ หรือในบริบทอื่นที่มีความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้อย่างครบถ้วน

2. ข้อจำกัดด้านบริบทของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาที่ผู้ให้ข้อมูลสังกัด อาจมีแนวทางหรือแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เฉพาะตัวที่ไม่สามารถใช้แทนโรงเรียนอื่นได้โดยตรง โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคม และด้านความพร้อมของทรัพยากร ในการจัดการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- Bandura, A., และ Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (1): Prentice hall
Englewood Cliffs, NJ.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of. *Educational Objectives*.
- Bonwell, C. C., และ Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Washington, D.C.:
- Brookfield, S. D. (1987). *Developing critical thinkers: Challenging adults to explore alternative ways of thinking and acting*: Jossey-Bass.
- Cole, M., John-Steiner, V., Scribner, S., และ Souberman, E. (1978). Mind in society. *Mind in society the development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Coleman, E. R., และ Leider, M. M. (2022). Science Youth Action Research: A Curricular Framework and Instructional Approach to Promote Democratic Citizenship. *Journal of Education*, 202(1), 131-146.
- De Bono, E. (1985). *Six Thinking Hats*: Little, Brown & Company.
- Deci, E. L., และ Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Department of Mental health. (2018). Thailand No. 2 "child bullying in school" found 600,000 victims per year. <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp>
- Dewey. (1998). *Experience and Education : The 60 th Anniversary Edition*: Indiana : Kappa Delta Pi International Headquarters.
- Ennis, R. H. (1985). A logical basis for measuring critical thinking skills. *Educational leadership*, 43(2), 44-48.
- Erikson Erik H. (1997). *The Life Cycle Completed*. New York: W. W. Norton.
- Gagne, R. M. (1965). The conditions of learning.. New York: Holt, Rinehart & Winston. Inc.,- 1965.

- Hébert, C., Goulet, J., Tardif-Grenier, K., และ Archambault, I. (2024). Links Between Family-School Value Discrepancies and Teacher-Student Relations in Adolescents From Immigrant and Nonimmigrant Backgrounds. *Journal of Education*.
- J. J. Cogan. (1997). *Multidimensional citizenship: educational policy for the 21st century: An executive summary of the citizenship education policy study project*: University of Minnesota.
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*: FT press.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and Social Class*: Cambridge University Press.
- Merry, S. E. (2006). *Human Rights and Gender Violence : Translating International Law into Local Justice*: University of Chicago Press.
- Piaget, J. (1972). *Psychology and Pedagogy*: Viking Press.
- Portney, Niemi, และ Eichenberg. (2009). Gender differences in political and civic engagement among young people. *APSA*.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*: Harvard University Press.
- Rogers, C. R. (1996). *Freedom to Learn*: Merrill Publishing.
- Scott, K. E., และ Graham, J. A. (2015). Service-learning implications for empathy and community engagement in elementary school children. *Experiential Education*.
- Steinberg, L. (2007). Risk Taking in Adolescence: New Perspectives from Brain and Behavioral Science. *Current Directions in Psychological Science*, 16(2), 55–59.
- Taro, Y. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.
- Thewanaruemitkul, P. (2013). *Manual activities in the course of civic democracy*: Commission on Higher Education.
- UNESCO. (2015). *Rethinking Education: Towards a global common good?* Paris: UNESCO Publishing.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*: Harvard University Press.

Westheimer, J. (2015). What Kind of Citizen? : Educating Our Children for the Common Good. Retrieved from <https://www.amazon.com/What-Citizen-Educating-ChildrenCommon/dp/0807756350>

Wiggins, G., และ Mc Tighe, J. (1998). *Understanding by Design*: ASCD.

Yolak, B. B., Kiziltepe, Z., และ Seggie, F. N. (2019). The Contribution of Remedial Courses on the Academic and Social Lives of Secondary School Students. *Journal of Education*, 199(1), 24-34.

กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). พลเมืองศึกษากับการพัฒนาทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/416>

กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จรรยาพร มาติลกโกวิท และคณะ. (2553). การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา รัฐสภา.

ฐากร สิทธิโชค. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษายุคใหม่. สืบค้นจาก [www2.huso.tsu.ac.th/HUSO_NEWS/10_ผลงานอาจารย์/43_สาขาสังคมศึกษา/002_หนังสือแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา\(ฐากร%20สิทธิโชค\).pdf](http://www2.huso.tsu.ac.th/HUSO_NEWS/10_ผลงานอาจารย์/43_สาขาสังคมศึกษา/002_หนังสือแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา(ฐากร%20สิทธิโชค).pdf)

จิตติวรดา พลเยี่ยม, และ ประสาท เนืองเฉลิม. (2561). แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(1).

ณัฐดนัย พยัมพันธ์. (2565). แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. *Rajapark Journal*, 16(46), 234-245.

ณัฐวิทย์ การสมดี. (2560). ความรู้และความเข้าใจความเป็นพลเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (Master's thesis)). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- ทศพล สมพงษ์. (2557). การพัฒนาโครงการเชิงรุกเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- ทสมล ขนาดิศัย. (2558). อัจฉริยะ 100 หน้า หน้าทีพลเมือง. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้งดิ้งแอนด์พัลลิชซิง.
- ทิพย์พาพร ดันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ทิตนา แวมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, ปกรณ์ ปาลวงษ์พานิช, และ กษมา สุขนิวัฒน์ชัย. (2562). หน้าทีของพลเมืองกับการเสริมสร้างสิทธิเสรีภาพสู่ความเป็นพลเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.
- นลินี จินกุล, มนตา ตุลย์เมธาการ, และ วิไลลักษณ์ ลังกา. (2567). การพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองตื้นู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 43-60.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยทีคน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พัลลิเคชันส์ จำกัด.
- ปัทมาภรณ์ สุขสมเอด, เด่นเดื่อน เลิศทยากุล ไชยยะ, และ ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ต่อการเล่นพนันออนไลน์ของเยาวชนในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 15(1), 113-126.
- พนารัตน์ วิทยอนันต์, กฤษดา วัฒนศักดิ์, และ วิรัชพัชร วงศ์วัฒนเกษม. (2563, พฤษภาคม). การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา. (การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา), 293-301.
- พานิชย์ผลินไชย, ว. ค. แ. (2017). การพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)* 10(4), 178-185.
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา *Science of Social Studies Learning Management*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภูริณัฐ เบ็ญจพันธ์. (2564). การพัฒนาแบบวัดพัฒนาการทางจิตสังคมตามแนวคิดอีริกสันในกลุ่มวัยรุ่นไทย. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ.
- มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ. (2550). ชีวิตและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอมพันธ์.
- มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (2555). ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุข.
- <https://repository.au.edu/items/5ec27123-ac83-4c9c-82cd-909c6d67841a>
- มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung:FES), และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับนานาชาติ. (2556). กรอบแนวคิดหลักสูตร การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับนานาชาติประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท เทคนิค อิมเมจ จำกัด.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ พรพุทธิพงศ์, สุวุฒิสฤกษากร, และ ดิเรก ทองอร่าม. (2558, มกราคม – เมษายน). การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *Silpakorn University*, 8(3), 1331-1339.
- วาทยา ศรีวิรัตน์, และ อัจฉรา ศรีพันธ์. (2566). กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร. *ปัญญา*, 30(1), 1-13.
- วิภาดา พินลา. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(1), 304-315.
- ศักดิ์ดา ทองโสภณ. (2564). เทคนิคการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมือง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(3), 11-23.
- สมชาย แสงการ. (2558). สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระดับนานาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สัมพันธ์ รอดพึ่งครุฑ, จิรติมา หิรัญรักษ์, และ พณนิดา อุปหนอง. (2564). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระดับนานาชาติ. *Journal of Humanities and Social Sciences Uttaradit Rajabhat University*, 8(2), 153-165.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต1. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2567. สืบค้นจาก <https://eoffice.sesao1.go.th/info/maps/student>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต2. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2567. สืบค้นจาก http://www.sesao2.go.th/data_17620

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2558). คู่มือพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ:

บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). แนวทางการใช้

กิจกรรมคู่มือเรียนรู้ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดการ

เรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙. กรุงเทพฯ

ฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับ

ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2564). (ร่าง) กรอบสมรรถนะหลักของ

ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ

ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2551). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุวรรณ จุลมั่ง. (2564). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค ๑๗.

หมัดเฟาชี ฐาปามา. (2566). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนปลาย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสตูล. *Journal of Roi Kaensarn*

Academi, 8(1), 76-89.

- อัจฉรา อยุทธศิริกุล. (2561). การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของ
นักเรียนมัธยมศึกษา. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
กรุงเทพฯ.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2563). สิทธิและเสรีภาพ กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ

1. รศ.ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา อาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ.ดร.พิมตะวัน จันทน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาสังคมวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อ.ดร.กนก จันทรา อาจารย์สาธิตเชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

**แบบประเมินความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ผู้ตอบแบบประเมินการวิจัยฉบับนี้ คือ ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 6) ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ส่วนประกอบของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ และแบบปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะของข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Likert Rating Scale) จำนวน 45 ข้อ มีรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้

1 = น้อยที่สุดหรือไม่มี	หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อยที่สุด (0 - 20%)
2 = น้อย	หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อย (21 - 40%)
3 = ปานกลาง	หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับปานกลาง (41 - 60%)
4 = มาก	หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมาก (61 - 81%)
5 = มากที่สุด	หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมากที่สุด (81 - 100%)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

4. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่าน โปรดตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อตามความจริง คำตอบของท่านจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง
ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบประเมินในครั้งนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ระดับชั้น

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 4

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 5

☐ มัธยมศึกษาปีที่ 6

3. เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 0 – 1.00

☐ 1.01 – 2.00

☐ 2.01 – 3.00

☐ 3.01 – 4.00

4. เขตพื้นที่การศึกษา

☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

5. เขตพื้นที่ (เช่น เขตภาษีเจริญ)

.....

6. ขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษา

☐ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (จำนวนนักเรียน 2,500 คนขึ้นไป)

☐ โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 1,500 – 2,499 คน)

☐ โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 500 – 1,499 คน)

☐ โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 499 คนลงมา)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสภาพการปฏิบัติที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

- 1 = น้อยที่สุดหรือไม่มี หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อยที่สุด (0 - 20%)
- 2 = น้อย หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับน้อย (21 - 40%)
- 3 = ปานกลาง หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับปานกลาง (41 - 60%)
- 4 = มาก หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมาก (61 - 81%)
- 5 = มากที่สุด หมายถึง มีคุณลักษณะหรือการปฏิบัติเกิดขึ้นในระดับมากที่สุด (81 - 100%)

ข้อที่	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง						
1.	ฉันเข้าใจสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของตนเอง					
2.	ฉันสามารถปฏิเสธเมื่อมีคนขอให้ทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง					
3.	ฉันสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ใน สถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ					
4.	ฉันแก้ไขปัญหาอย่างมีสติและวิจารณ์ญาณ					
5.	ฉันเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน					
6.	ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของเพื่อนในชั้นเรียน					
7.	ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของเพื่อนร่วมชั้น					
8.	ฉันแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน					
9.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น					
10.	ฉันสามารถจัดการกับความขัดแย้งส่วนตัวได้โดยใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง					
11.	ฉันติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว					

12.	ฉันตรวจสอบความน่าเชื่อถือแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเชื่อหรือแชร์					
ข้อที่	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น						
13.	ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์					
14.	ฉันสามารถหยุดการกระทำของตนเองที่อาจทำร้ายหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น					
15.	ฉันเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในทุกสถานการณ์ โดยไม่เลือกปฏิบัติ					
16.	ฉันทำงานกลุ่มอย่างยุติธรรม ไม่หลีกเลี่ยงงานหรือเอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม					
17.	ฉันเชื่อมั่นว่าเพื่อนทุกคนสามารถช่วยกันทำงานกลุ่มให้สำเร็จ ล่วงตามเป้าหมาย					
18.	ฉันยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนแม้ว่าฉันจะไม่เห็นด้วยก็ตาม					
19.	ฉันปรึกษาหารือกับเพื่อน ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งในชั้นเรียน					
20.	ฉันพร้อมที่จะปรับความเข้าใจกับเพื่อนหากเกิดความขัดแย้ง					
21.	หากจำเป็นต้องหยิบสิ่งของผู้อื่นมาใช้ ฉันจะขออนุญาตเจ้าของก่อน					
22.	ฉันไม่ด่าว่าตัดสินผู้อื่น โดยใช้อคติส่วนตัว					
23.	ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น					
24.	ฉันแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ให้กับผู้อื่นตามความเหมาะสม					
25.	ฉันมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น					
ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม						
26.	ฉันปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด					

27.	ฉันพยายามเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แม้จะมีความคิดเห็นหรือความเชื่อต่างกัน					
28.	ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่างของคนในสังคม					
29.	ฉันสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองได้อย่างมีความสุข					
30.	ฉันมีความเต็มใจที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างมีความสุข					
31.	ฉันเคารพและปฏิบัติตามค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมที่ฉันอาศัยอยู่					
ข้อที่	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม						
32.	ฉันมีความสำนึกสาธารณะและพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคมเมื่อมีโอกาส					
33.	ฉันสามารถยับยั้งชั่งใจในการกระทำที่อาจส่งผลกระทบไม่ดีต่อสังคม					
34.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน					
35.	ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นธรรมในสังคม					
36.	ฉันตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสังคม					
37.	ฉันส่งเสริมและปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคม					
38.	ฉันพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม					
39.	ฉันสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะเพื่อสนับสนุนสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก					
40.	ฉันติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและประชาคมโลก					
41.	ฉันคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำของฉันต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม					

42.	ฉันใช้ของส่วนรวมหรือของสาธารณะอย่างระมัดระวังและไม่ทำให้เสียหาย					
43.	ฉันมีความสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ					
44.	ฉันปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข					
45.	ฉันอยากเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้สังคมดีขึ้น					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิตนเอง ประเด็นที่ 2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ประเด็นที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิสังคม และประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหมาย คือ 1. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ดำเนินวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว และเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลจากแบบประเมินและเพิ่มเติมประเด็นที่เห็นว่าจะทำให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา จึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

(นางสาวพิไลลักษณ์ คำมาระ)

นักศึกษาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนิยาม

พลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม องค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

1) **การเคารพสิทธิตนเอง** หมายถึง การตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง การมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ มีสิทธิและเสรีภาพในประเทศของตน มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิดได้

2) **การเคารพสิทธิผู้อื่น** หมายถึง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง ยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน และยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะคิดเห็นแตกต่างจากตนเองได้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในระบอบประชาธิปไตย

3) **การเคารพสิทธิของสังคม** หมายถึง การให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ปฏิบัติตามกฎหมาย ตระหนักและมีความสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศ ร่วมแก้ไขปัญหาสังคม มีค่านิยมร่วมกันและบรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีสำนึกสาธารณะ ตามบริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการมีส่วนร่วม มีสำนึกของการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำยุทธวิธีการสอน หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ มาดำเนินการปฏิบัติ มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ประกอบด้วย

1) **การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้** หมายถึง การวางแผนและกำหนดเป้าหมายว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ ทักษะ และคุณค่าผ่านกระบวนการเรียนรู้สู่การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ

2) **การออกแบบเนื้อหา** หมายถึง การจัดเตรียมเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ และมีความเหมาะสมกับเป้าหมายผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ โดยเนื้อหาควรมีความน่าสนใจ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

3) **การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้** หมายถึง การกำหนดวิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมมีความหลากหลายและ

สนับสนุนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้

4) การออกแบบการวัดและประเมินผล หมายถึง การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ไว้

ข้อคำถาม

ประเด็นที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิตนเอง

1. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของตนเองอย่างไรบ้าง
2. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของตนเองอย่างไร

ประเด็นที่ 2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

3. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นอย่างไรบ้าง
4. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิสังคม

5. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของสังคมอย่างไรบ้าง
6. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของสังคมอย่างไร

ประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

7. ท่านมีแนวทางการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างไร
8. ท่านมีแนวทางการออกแบบเนื้อหาอย่างไร
9. ท่านมีแนวทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร
10. ท่านมีแนวทางการออกแบบการวัดและประเมินผลอย่างไร
11. ท่านสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ไปจัดการเรียนการสอนโดยนำไปใช้แทรกในรายวิชาปกติ หรือควรทำรายวิชาเพิ่มเติม และสามารถนำไปใช้ในรายวิชาใดได้บ้าง

ขอขอบคุณอย่างยิ่งที่ท่านได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา: แบบประเมินความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้
 เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจาก ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน			IOC	ข้อ เสนอแนะ
	เห็น ด้วย +1	ไม่ แน่ใจ 0	ไม่เห็น ด้วย -1		

ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง					
1. ฉันเข้าใจสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ ของตนเอง	3	0	0	1.00	-
2. ฉันสามารถปฏิเสธเมื่อมีคนขอให้ทำ สิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง	3	0	0	1.00	-
3. ฉันสามารถควบคุมอารมณ์และ พฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ในส ถานการณ์ที่ไม่พอใจ	2	1	0	0.66	-
4. ฉันแก้ไขปัญหาอย่างมีสติและ วิจารณ์ญาณ	2	1	0	0.66	-
5. ฉันเคารพและปฏิบัติตาม กฎระเบียบของโรงเรียน	2	1	0	0.66	-
6. ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของเพื่อนใน ชั้นเรียน	2	1	0	0.66	-
7. ฉันยอมรับและเคารพความแตกต่าง ของเพื่อนร่วมชั้น	2	1	0	0.66	-
8. ฉันแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	3	0	0	1.00	-
9. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น	2	1	0	0.66	-
10. ฉันเคารพและปฏิบัติตามค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมที่ฉันอาศัยอยู่	2	1	0	0.66	นำไปใส่ใน ด้านที่ 3

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน			IOC	ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย +1	ไม่เห็นด้วย 0	ไม่เห็นด้วย -1		
11. ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ (Cyber bullying)	2	1	0	0.66	นำไปใส่ใน ด้านที่ 2
12. ฉันสามารถจัดการกับความขัดแย้งส่วนตัวได้โดยใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง	3	0	0	1.00	-
13. ฉันติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว	2	1	0	0.66	-
14. ฉันตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะเชื่อหรือแชร์	3	0	0	1.00	-
15. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน	3	0	0	1.00	-
ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น					
16. ฉันเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์	3	0	0	1.00	-
17. ฉันเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในทุกสถานการณ์โดยไม่เลือกปฏิบัติ	3	0	0	1.00	-
18. ฉันสามารถหยุดการกระทำของตนเองที่อาจทำร้ายหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น	3	0	0	1.00	-
19. ฉันทำงานกลุ่มอย่างยุติธรรม ไม่หลีกเลี่ยงงานหรือเอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม	3	0	0	1.00	-

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจาก ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน			IOC	ข้อ เสนอแนะ
	เห็น ด้วย +1	ไม่ แน่ใจ 0	ไม่เห็น ด้วย -1		
20. ฉันเชื่อมั่นว่าเพื่อนทุกคนสามารถ ช่วยกันทำงานกลุ่มให้สำเร็จ ลุล่วงตาม เป้าหมาย	2	1	0	0.66	-
21. ฉันยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ใน ชั้นเรียนแม้ว่าฉันจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3	0	0	1.00	-
22. ฉันปรึกษาหารือกับเพื่อน ๆ เพื่อ แก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งในชั้น เรียน	2	1	0	0.66	-
23. ฉันพร้อมที่จะปรับความเข้าใจกับ เพื่อนหากเกิดความขัดแย้ง	3	0	0	1.00	-
24. หากจำเป็นต้องหยิบสิ่งของผู้อื่นมา ใช้ ฉันจะขออนุญาตเจ้าของก่อน	3	0	0	1.00	-
25. ฉันมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ ผู้อื่น	2	1	0	0.66	-
26. ฉันไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น โดยใช้อคติ	3	0	0	1.00	-
27. ฉันแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ให้กับ ผู้อื่นตามความเหมาะสม	2	1	0	0.66	-
28. ฉันมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น	3	0	0	1.00	-
29. ฉันพยายามเข้าใจและเห็นอกเห็น ใจผู้อื่น แม้จะมีความคิดเห็นหรือความ เชื่อต่างกัน	2	1	0	0.66	-

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจาก ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน			IOC	ข้อเสนอแนะ
	เห็น ด้วย +1	ไม่ แน่ใจ 0	ไม่เห็น ด้วย -1		
30. ฉันสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มี ความแตกต่างจากตนเองได้อย่างมี ความสุข	2	1	0	0.66	-
ด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม					
31. ฉันปฏิบัติตามกฎหมายอย่าง เคร่งครัด	3	0	0	1.00	-
32. ฉันยอมรับและเคารพความ แตกต่างของคนในสังคม	3	0	0	1.00	-
33. ฉันสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะ เพื่อสนับสนุนสิทธิเสรีภาพและความ เสมอภาคในระดับภูมิภาคและ ประชาคมโลก	3	0	0	1.00	-
34. ฉันติดตามสถานการณ์และ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับ ภูมิภาคและประชาคมโลก	3	0	0	1.00	-
35. ฉันมีความเต็มใจที่จะปรับตัวเพื่อ อยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายอย่าง มีความสุข	3	0	0	1.00	-
36. ฉันมีความสำนึกสาธารณะและ พร้อมที่จะช่วยเหลือสังคมเมื่อมีโอกาส	3	0	0	1.00	-
37. ฉันพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้ เกิดประโยชน์ต่อสังคม	3	0	0	1.00	-

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน			IOC	ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย +1	ไม่เห็นด้วย 0	ไม่เห็นด้วย -1		
38. ฉันสามารถยับยั้งซึ่งใจในการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคม	3	0	0	1.00	-
39. ฉันส่งเสริมและปกป้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคม	3	0	0	1.00	-
40. ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นธรรมในสังคม	3	0	0	1.00	-
41. ฉันตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสังคม	3	0	0	1.00	-
42. ฉันปฏิบัติตามอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	3	0	0	1.00	-
43. ฉันคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำของฉันต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม	3	0	0	1.00	-
44. ฉันมีความสำนึกในความเป็นเจ้าของประเทศและปฏิบัติตามให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ	3	0	0	1.00	-
45. ฉันใช้ของส่วนรวมหรือของสาธารณะอย่างระมัดระวังและไม่ทำให้เสียหาย	3	0	0	1.00	-

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา: แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจาก IOC			ข้อ เสนอแนะ	
	ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน				
	เห็น	ไม่	ไม่เห็น		
	ด้วย	แน่ใจ	ด้วย		
	+1	0	-1		
ประเด็นที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิตนเอง					
1. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของตนเองอย่างไรบ้าง	3	0	0	1.00	-
2. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิตนเองอย่างไร					
	3	0	0	1.00	-
ประเด็นที่ 2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น					
3. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นอย่างไรบ้าง	3	0	0	1.00	-
4. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิผู้อื่นอย่างไร					
	3	0	0	1.00	-
ประเด็นที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิสังคม					
5. ท่านเคยพบสถานการณ์ที่นักเรียนแสดงออกถึงการเคารพ หรือ ไม่เคารพสิทธิของสังคมอย่างไรบ้าง	3	0	0	1.00	-

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาจาก			IOC	ข้อ เสนอแนะ
	ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน				
	เห็น	ไม่	ไม่เห็น		
	ด้วย	แน่ใจ	ด้วย		
	+1	0	-1		
6. ท่านมีแนวทางเสริมสร้างให้นักเรียนเกิด ความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของสังคม อย่างไร	3	0	0	1.00	-
ประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร					
7. ท่านมีแนวทางการกำหนดเป้าหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างไร	3	0	0	1.00	-
8. ท่านมีแนวทางการออกแบบเนื้อหา อย่างไร	3	0	0	1.00	-
9. ท่านมีแนวทางการออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้อย่างไร	3	0	0	1.00	-
10. ท่านมีแนวทางการออกแบบการวัดและ ประเมินผลอย่างไร	3	0	0	1.00	-
11. ท่านสามารถนำแนวทางการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพ สิทธิ ไปจัดการเรียนการสอนโดยนำไปใช้ แทรกในรายวิชาปกติ หรือควรทำรายวิชา เพิ่มเติม และสามารถนำไปใช้ในรายวิชาใด ได้บ้าง	3	0	0	1.00	-

ประวัติผู้เขียน

